

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Nitra, 2011

Ákos Fehér

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM, NYITRA

FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ
KÖZÉP-EURÓPAI TANULMÁNYOK KARA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Štúrovo a pril'ahlé oblasti južného Slovenska v kontexte
maďarsko-slovenskej spolupráce

SZAKDOLGOZAT

Párkány és környéke a magyar-szlovák együttműködés fejében

Školiteľ: **doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD.**

Školiace pracovisko: **Katedra areálových kultúr**

Študijný program: **Hungarológia**

Študijný odbor: **2.1.29 neslovanské jazyky a literatúry**

Nitra, 2011

Ákos Fehér

Čestné prehlásenie

Prehlasujem na svoju česť, že diplomovú prácu na tému „Štúrovo a priľahlé oblasti južného Slovenska v kontexte maďarsko-slovenskej spolupráce“ som vypracoval samostatne, s použitím uvedenej literatúry.

Becsületi nyilatkozat

Becsülettel kijelentem, hogy a szakdolgozatom, melynek címe „Párkány és környéke a magyar-szlovák együttműködés fejében“ saját munkám eredménye a feltüntetett szakirodalom felhasználásával.

.....

aláírás

Pod'akovanie

Ďakujem môjmu konzultantovi, doc. PaedDr. Peter Andruška, Phd., za cenné rady a podnety, ktoré mi poskytoval počas tvorby tejto práce.

ABSTRAKT

Fehér, Ákos: Párkány és környéke a magyar-szlovák együttműködés fejében. [Diplomamunka]. / Ákos Fehér / - Areális Kultúrák Tanszék. Közép-európai Tanulmányok Kara. Konstantin Filozófus Egyetem. Konzultáns: doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD. Szakképesítés szintje: Magiszter. Nyitra: UKF, FSS, 2011.

A diplomamunka a szlovák-magyar kapcsolatokat elemzi, különös tekintettel Párkány, Esztergom, és a déli régió kapcsolatára. Munkám során arra törekedtem, hogy a régió és a két város kapcsolatát a teljesség igénye nélkül, de minél részletesebben mutassam be. A történelem segítségével bemutatom a kiemelt városok és falvak történelmi múltját az első írásos emlékektől egészen napjainkig. A gazdasági és kulturális kapcsolatok alakulását az Ister-Granum Eurorégió keretein belül szemléltetem.

Kulcsszavak: Párkány, Esztergom, Déli régió, Ister-Granum Eurorégió, Mária Valéria híd

ABSTRACT

Fehér, Ákos: Párkány and surroundings in terms of the Hungarian – Slovak cooperation. [Diploma work]. / Ákos Fehér / - Department of Areal Cultures. Faculty of Central European Studies. Constantine the Philosopher University of Nitra. Consultant: doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD. Degree of qualification: Master. Nitra: UKF, FSS, 2011.

In diploma work I am analysing the Slovak – Hungarian relations with a focus on the cities of Párkány and Esztergom, relations within the Southern Region . In my diploma work I tried to show in detail the connection between the two regions without aspiration of integrity. I show the history of the above mentioned cities from the first written memories untill nowadays. I analysed the economical and political relations within the frames of Ister – Granum Euroregion.

Key words: Párkány, Esztergom, Southern Region, Ister-Granum Euroregion, Mária Valéria bridge

Tartalomjegyzék

Bevezetés	10
1. Közös múlt a Duna partján - kapcsolatok a történelem tükrében ..11	
1.1 Párkány (Štúrovo)	12
1.1.1 Párkány múltja – őskor, római kor, középkor	12
1.1.2 A török idők	13
1.1.3 A török kiűzését követő időszak	14
1.1.4 A 19. század időszaka Párkányban	14
1.1.5 A 20. század időszaka Párkányban	14
1.2 Esztergom	16
1.2.1 Az őskortól a városalapításig	16
1.2.2 Gézától a tatárjárásig.....	16
1.2.3 Tatár dúlás és az Árpádok utolsó királyai	16
1.2.4 Az Árpád-ház kihalásától Mohácsig (1301-1526)	17
1.2.5 Mohácstól a török kiűzéséig	17
1.2.6 Az újjáépítéstől a Habsburgok uralmáig.....	18
1.2.7 A szabadságharc leverésétől az első világháborúig	18
1.2.8 Az első világháborútól a kommunista hatalomátvételig	18
1.2.9 A szocializmus évei	19
1.2.10 A rendszerváltás után	19
2. A környező települések a szlovák oldalon	20
2.1 Muzsla (Mužla)	20
2.2 Kőhidgyarmat (Kamenný Most nad Hronom)	22
2.3 Kisújfalu (Nová Vieska)	22
2.4 Kéménd (Kamenín)	24
2.5 Helemba (Chľaba).....	25
2.6 Bény (Bíňa).....	26
2.7 Béla (Belá)	27
3. Környező települések a magyar oldalon	29
3.1 Visegrád.....	29

3.1.1 Ókor	29
3.1.2 Római kor.....	29
3.1.3 Árpádházi királyok kora	30
3.1.4 14.-15. század.....	31
3.1.5 16.-17. század, a török hódoltság kora.....	32
3.1.6 Modern kori történelem	32
3.2 Tát.....	32
3.3 Tokod.....	33
3.4 Pilismarót	34
3.5 Piliscsaba	35
4. A híd, ami összeköt.....	36
4.1 Hídtörténelem	36
4.2 A híd névadója	38
4.3 Hídórizet.....	39
5. Határtalan kapcsolatok	40
5.1 Határok és határrégiók	40
5.2 Az Ister-Granum Eurorégió	40
5.2.1 EGTC	41
5.2.2 Ister-Granum EGTC.....	41
5.2.3 Az Ister-Granum EGTC és a civil szektor	42
5.2.4 Az Ister-Granum EGTC tervezett fejlesztései	43
5.2.5 Az EGTC pályázatok	44
5.3 Vinum Ister-Granum Regionis Borlovagrend	46
6. Kulturális rendezvények.....	47
6.1 Hídünnep.....	47
6.2 Vízi karnevál a Kis-Dunán	47
6.3 Kulturális fesztivál a Szikince-patak völgyében	47
6.4 Európa Nap Párkányban	48
7. Civil szervezetek, alapítványok.....	49
7.1 Párkány és Vidéke Kulturális Társulás.....	49
7.2 Balassi Klub	49
7.3 Déli Régió Regionális Fejlesztési Ügynökség	50
7.4 Jövő 2000 Alapítvány- Muzsla	50

7.5 A párkányi Szlovák-Magyar Baráti Társaság.....	50
8 Az írott sajtó és elektronikus média	55
8.1 A Mi Lapunk- Párkány és Vidéke	55
8.1.1 A lap tartalmi megjelenése, interetnikus kapcsolatok.....	55
8.1.2 Lapkiadás, lapterjesztés	56
8.1.3 Elképzelések a jövőt illetően	56
8.2 Hídlap – Esztergom és Vidéke hetilapja.....	57
8.2.1 Történelem	57
8.2.2 Irányvonal	57
8.2.3 Hídlap a közösségért	57
8.3 Párkányi és Esztergomi TV	58
Összegzés	60
Resumé	62
Szakirodalom.....	64

Bevezetés

Szakedolgozatomnak azért választottam ezt a témát, mert úgy gondolom, hogy meglehetősen időszerű. Témaválasztásomnak személyi indítéka is volt. Párkányban élek, így a mindennapok valóságában élem meg a szlovák-magyar viszony alakulását. Munkám célja minél szélesebb összefüggésben bemutatni Párkány és a déli régió kapcsolatát a szomszédos Esztergommal és az őt körülvevő régióval. Érzékeltetni szeretném, hogy ha Szlovákia és Magyarország politikai kapcsolata konfliktusokkal terhelt is, attól függetlenül a két város és a régió együttműködése lehet gyümölcsöző és sokrétű.

Munkámban történelmi kitekintést nyújtok Párkány és Esztergom, valamint a környező települések közös múltjára, ami a mai napig meghatározó alapja a kapcsolatoknak. Párkány és a déli régió lakosságának nemzetiségi összetétele vegyes, többségben magyar nemzetiségű, de a Duna jobb partján, a pilisi falvakban a szlovák nemzetiség van többségben. Ezért tartom fontosnak kihangsúlyozni a történelmi múlt szerepét, érzékeltetve azt a tényt, hogy a két nép évszázadokon keresztül élt békében egymás mellett a Duna mindkét partján. A másik fontos tény, amit hangsúlyozni szeretnék az egy dátum, mégpedig 2001. október 11-e. Ez a nap mérföldkő Párkány és Esztergom de az egész régió életében is. Ezen a napon helyezték forgalomba az újjáépült Mária Valéria hidat. A Párkányt és Esztergomot összekötő Duna-átkelő a kulturális és gazdasági akadályok után a földrajzi akadályokat is ledöntötte a két ország között. A híd megnyitása óta hihetetlen fellendülés tapasztalható a gazdasági és kulturális kapcsolatok terén. A két város közös rendezésében olyan kulturális fesztiválok, konferenciák és találkozók kerülnek megrendezésre, amelyen mindkét nemzetiség képviselteti magát.

Munkámban fontosnak tartom bemutatni az Ister-Granum Eurorégió működését és megvalósult projektjeit, ami már ténylegesen a határtalan együttműködés bizonyítéka. Az Ister-Granum Eurorégió működése nemcsak a gazdasági kapcsolatokra terjed ki, de keretén belül számos kulturális rendezvényre is sor kerül, ezzel is erősítve a két régió közti együttműködést és barátságot. Nem szabad elfeledkezni a civil szervezetek és alapítványok áldásos tevékenységéről, amely szintén a két nemzet összetartozását és jószomszédi viszonyát erősíti.

Munkám célja, hogy egy átfogó képet nyújtsak a szlovák-magyar kapcsolatok alakulásáról és mai helyzetéről a politika a gazdaság és a kultúra terén.

1. Közös múlt a Duna partján - kapcsolatok a történelem tükrében

„Szeretnék mindenkit felszólítani: gondolkodjon el arról, hogyan lehet szellemi és valóságos hidakat felépíteni szlovákok és magyarok között”

(Pavol Hrušovský)

A Szlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatát számos tényező befolyásolja. Ezen tényezők közül kiemelkedik a politika. Remélem sokan osztják azon véleményem, hogy a 21. század Európájában - ahol a határok már csak jelképesen vannak jelen - bármely két ország viszonyában és kapcsolatában nincs helye a konfliktusoknak, különös tekintettel két olyan ország viszonyára és kapcsolatára, mint Szlovákia és Magyarország, amely az 1000 éves közös múlt miatt nagyon sok szállal kötődik egymáshoz. Ebből kifolyólag Szlovákia és Magyarország között rendkívül sok a hasonlóság. Közös vonás, hogy mindkét ország több nemzetiségű és többnyelvű. A többnyelvűség, különösen a határvidéken több évszázados jelenségnek mondható. Szlovákiában a magyarság döntő része a szlovák-magyar határ mentén él. A lakosság nemzetiség szerinti kevertsége miatt a magyarországi oldalon is élnek szlovákok. A két ország között a mai napig politikai konfliktusok vannak, amelyek időnként nagy sajtóvisszhangot kapnak. Az ezeréves múlt miatt a vélt vagy valós sérelmek felemlgetése újabb és újabb konfliktusok forrása. Ez rányomja bélyegét a kapcsolatok alakulására. A politikának mindig jelentős szerepe volt a két ország viszonyának alakulásában, jó és rossz értelemben egyaránt. A két nemzet békésen élt együtt a reformkorig, amikor a nacionalizmus térhódításával megjelentek az első feszültségforrások. Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés aláírása és annak következményei hosszú időre meghatározták a két ország viszonyát, melynek kihatása van a jelen történéseire is. Az első világháború lezárása után különvált a magyar és szlovák közös történelem. A két ország viszonya folyamatosan feszült volt a két világháború között. A második világháború után mindkét állam egypártrendszerű diktatórikus államformát öltött. Ez idő alatt a kapcsolatok látszatra rendeződtek. A rendszerváltás után újra felszínre kerültek a két ország közti feszültségforrások, amely folyamat a mai napig tart.

Szerencsére a Duna jobb és bal partján élő emberek mindig is jó kapcsolatokat ápoltak és ápolnak egymással, bizonyítva ezzel azt, hogy a közös Európában nincs helye a nemzetiségi konfliktusoknak. Ennek ékes példája a Párkány és Esztergom között fennálló rendkívül szoros együttműködés kulturális és gazdasági téren egyaránt. A város és a régió lakói szeretnék e táj történelmi múltját feltárni és értékeiből merítve építeni a jövőt.

1.1 Párkány (Štúrovo)

1.1.1 Párkány múltja – őskor, római kor, középkor

Párkány Szlovákia legdélebben fekvő városa, az érsekújvári járás része. A város kiváló fekvése okán már az őskorban benépesült. Ezt bizonyítja a régészeti kutatások által feltárt újkőkori település is. Archeológiai kutatások nyomán kelta, germán és avar leletek is előkerültek. Az első írásos emlékek a mai Párkány területéről a római időkből származnak. A Római Birodalom idején a mai Esztergom területén egy helyőrség, *Salva Mansio* állt. A rómaiak a túlparton egy erődítményt építettek *Anavum* néven, amely fontos átkelési pont és a *Limes Romanus* védővonal egyik hídfője volt a 2. században. A hídfőállás *Solva* összeköttetését biztosította. *Anavum* nemsokáig, talán csak egy századon állott fenn, mert *Commodus* császár a barbár népek kezére juttatta. *Anavum*nak nyomait azután az évszázadok teljesen elmosták. Párkány területén egyetlen római emléket se találtak. A Honfoglalástól kezdve egészen Csehszlovákia megalakulásáig Párkány és Esztergom története szorosan összekapcsolódik. A garamszentbenedeki apátság 1075-ből származó, I. Géza király által kiadott alapítólevele az első középkori írásos emlék, amely a helyet *Kakath* néven említi. Eredetileg a királyok birtoka volt. A települést ekkor néhány révész és halász lakta. Egy 16. századbeli térképen Párkány *Goggern* oder *Kakatin*, egy másikon *Gocheren* néven is szerepel. A régi oklevelekben már 1295-ben Párkány név alatt említik. A Párkány elnevezést magyarnak tarthatjuk, amit a törökök átvettek. A törökök *Kakathot*, illetve Párkányt *Csekerdene* és *Dsigerdelenne* hívták.

1.1.2 A török idők

1543-ban a török birtokba vette Esztergomot s vele együtt Kakathot is. A hely stratégiai jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a kakathi erősséget (castellum) a törökök Dsigerdelen Parkan-nak, azaz *az ellenség májába ékelődő erőd*-nek nevezték el, jelezvén a névadással, hogy itt stratégiai jelentőségű pontot vettek birtokba. Mivel a hely stratégiai jelentőségével ők is tisztában voltak, ezért erős hídfőállást építettek ki. A törökök, mikor a csekerdényi párkányt felépítették, a jövőre is gondoltak. Az esztergomi török várórségnek kedvező működési terül kínálkozott a Duna bal partján elterülő síkság, amelyen át a bányavárosokba is eljuthattak. A közbeeső várak elfoglalásával a hódoltságot egyre növelhették. A párkányi vásárok hagyománya is a török időkre vezethető vissza. Szokolovics Mém, vagy másképp Mémy Bégy kezdeményezte még a 16. század végén. Így a törökök békés úton és könnyebben jutottak hozzá a terményekhez. Vásártartási kiváltságlevelet azonban csak 1724-ben kapott a település III. Károly királytól, amely évi négy országos vásár (Szent György, Szent Bertalan, Szent Simon és Júda és Szent Luca napjain) megtartását engedélyezte Párkányban. A századok multával ezekből csupán a híres Simon-Júda napi vásárok maradtak fenn napjainkig, amelyek ma is a város és környéke életének sokak által várt őszi színfoltja.

A teljes megsemmisülés veszélye a török hódoltság idején, a 17. század vége felé fenyegetett. Ekkor Európa magára talált, tudatosította, hogy azonnal cselekednie kell a félhold rettenetes nyomása ellen. XI. Ince pápa, III. Sobieski János lengyel király s I. Lipót magyar király és német-római császár Szent Szövetség keresztény haderőt hoztak létre és 1683. október 9-én fényes győzelmet arattak a törökök felett. Párkány neve ekkor vésődött be Európa népeinek történelmi tudatába. A párkányi csata emlékét Sobieski János király szobra őrzi, melyet 2008-ban a csata 325. évfordulója alkalmából avattak fel.

1.1.3 A török kiűzését követő időszak

Párkány élete a török kiűzését követően sem lett könnyebb. A győztes hadak ugyanúgy pusztítottak, mint a törökök. A Rákóczi-szabadságharc idején is nagy harcok dúltak ezen a vidéken. 1706 nyarán maga II. Rákóczi Ferenc táborozott a Garam torkolatánál, és innen lövette Esztergom várát, amit egy rövid időre sikerült elfoglalnia.

Köszönhetően a világi és az egyházi hatalomnak Párkány a 18. század első felében fejlődésnek indult. A lakosság száma rohamosan növekedett és a század második felére elérte a 643 főt.

Mária Terézia uralkodása alatt Párkány jelentős fejlődésnek indult, mivel a régi középkori kereskedelmi útvonal helyén egy új útvonal épült Brno, Bécs, Pozsony, Párkány, Esztergom és Buda érintésével. Párkányban 1770-ben postakocsi állomás és fogadó is működött.

1.1.4 A 19. század időszeke Párkányban

Az 1848-49-es szabadságharc és az utána történő osztrák-magyar kiegyezés is mély nyomot hagyott a város életében. A 19. század második felében megindult a városban az iparosodás. A gazdasági élet fejlődése a közlekedési hálózat kiépítését gerjesztette. Ebben jelentős szerepet játszott, hogy 1850-ben átadták rendeltetésének a Magyar Középponti Vasút Vác-pozsonyi szakaszát, amely Párkányon haladt keresztül, majd annak innen elágazó szárnyvonalait Léva és Ipolyság felé. Az 1895-ben átadott Mária Valéria híd által Párkány igazi nagy forgalmú közlekedési csomóponttá vált. A híd minden vonatkozásban alapvető változást hozott a város életébe. A 19. század az árvizek százada is volt. Összesen öt alkalommal pusztított árvíz a városban. Az 1838-as árvíz március 13-i vízszintjét egy márványtábla őrzi a Fő utca 57 számú ház falán.

1.1.5 A 20. század időszeke Párkányban

A város iparának és kereskedelmének fellendülése is a 19. és 20. század fordulójára tehető. Felépült a Frankl-féle Első Párkányi Keményítő és Csirizgyár, a Frankl-malom, a Renner téglagyár, Schrank Salamon ecetgyára és a Timár-testvérek gőzmalma. A 20. század politikai eseményei nem múltak el nyomtalanul a város életében. Az első világháborúig a gazdasági és kulturális fellendülés- ami még a múlt század második felében kezdődött- volt jellemző. Pezsgő kulturális és társasági élet zajlott a városban. Az első világháborút lezáró békeszerződések radikális változásokat hoztak Párkány életében. A város a Csehszlovák Köztársaság része lett, és egyúttal határvárossá vált. 1938. november 6-án, az első bécsi döntés határozata alapján a település ismét visszakerült Magyarországhoz. A 2. világháború alatt a város környékén súlyos harcok dúltak. A visszavonuló német katonák 1944 decemberében felrobbantották a Mária Valéria hidat. Az 1946-os párizsi békeszerződés értelmében Párkányt Csehszlovákiához csatolták. 1948. június 26-án a város hivatalos szlovák nevet Parkanról Štúrovora változtatták. Az 1960-as években a Dél-Szlovákiai Cellulóz- és Papírgyár felépítése jelentős változást hozott a város

és környéke életébe. A város lakossága megháromszorozódott, és nemzetiségi összetétele is megváltozott a nagyszámban betelepülő szlovák nemzetiségű lakosoknak köszönhetően. Új iskolák, óvodák épültek, felépült a poliklinika épülete és 1976-ban elkezdődött a Vadas termálfürdő építése.

1989 novembere után jelentős változások történtek, fejlődésnek indult a magánvállalkozások szférája. A privatizáció következményeként a vállalatok magánvállalkozók igazgatása alá kerültek. Az új beruházások keretében megépült a sétáló utca, felújították a poliklinika épületét megvalósult az árvízvédelmi gát, illetve annak sétánnyá alakítása a Duna-parton.

1989 után néhány civil szervezet és kezdeményezés jött létre: Magyar–Szlovák Baráti Társaság, Déli Régió (önkormányzati tömörülés), Déli régió Ipartestülete, Jövő 2000 Alapítvány – Muzsla (helyi oktatás támogatása), Kántor Alapítvány – Muzsla (orgonaépítés, komolyzenei koncertek), Limes Anavum Társulás – Nána (kultúra, folklór), Szőgyéni Vidékfejlesztési Társulás (falusi közösségek építése, teleház, faluszépítő program, asszonyok klubja, ifjúsági színjátás).

1.2 Esztergom

1.2.1 Az őskortól a városalapításig (i.e. 18. é.e. – 972)

Esztergom története a prehisztorikus időkbe nyúlik vissza. A Várhegyen és környékén 18-20 ezer éves településnyomokat tártak fel. Az i.e. 4. századtól fogva kelták lakták a város területét. Időszámításunk kezdetén az akkor itt élő keltákat a rómaiak hódították meg, akik a limes Duna-szakaszának legsűrűbb erősség- és településláncolatát ezen a vidéken építették ki. A Várhegy keleti oldalán a kvádok ellen Solva néven castrumot építettek egy virágzó várossal, katonai táborral, dunai átkelőhellyel. Az 5. század elején a Római Birodalom gyengülésével azonban hanyatlásnak indult Pannónia provincia – és vele a későbbi Esztergom környéke is. 410 környékén a hunok szállták meg. Őket az avarok letelepedése követte 568 körül. A magyarok „a Tarján és a Kürt-Gyarmat törzs 900-ban már elfoglalták a területet.

1.2.2 Gézától a tatárjárásig (972-1242)

A 960-as években Géza fejedelem új, állandó székhelyének Esztergomot választotta meg. Géza építette fel a korábbi római erőd alapjaira hegyi kővárát, hozzá a lakótornyot és István vértanú templomát 972-re. Ettől fogva számítjuk Esztergom város megalapulását. Géza az Esztergomot metsző észak–déli útról kiindulva hajtotta uralma alá a nyugati és keleti országrészeket is. A város megalapítása után itt született 975 körül Vajk, akit itt kereszteltek meg. István herceget 1000 karácsonyán itt koronázták királlyá, és ezzel Esztergom lett a királyok székvárosa egészen a tatárjárásig. 1001-ben Ravennában a pápa jelenlétében került sor az esztergomi érsekség alapkövetelésére. Ezzel Esztergom az ország vallási központjává vált. 1075-ben már rév kötötte össze a várost a Duna túloldalával. Ekkorra tehető Kakat (a későbbi Párkány) első okleveles említése is.

1.2.3 Tatár dúlás és az Árpádok utolsó királyai (1242-1301)

Miután a tatárok felperzselték Óbudát, Esztergom ellen fordultak. 1241-42 telén bekerítették a várost, foglyaikkal a várfalakat meghaladó magasságú rőzsehegyet építettek, és harminc ostromgépük éjjel-nappal okádtá a követ. Egyedül a Várhegyen épült vár állt ellen nekik. IV. Béla egy újabb inváziótól tartva a királyváros polgárait a várba rendelte, a

királyi palotát és a várat az érsekeknek adományozta, székhelyét Budára helyezte át. A várat ezután az érsekek építették tovább.

1.2.4 Az Árpád-ház kihalásától Mohácsig (1301-1526)

III. András halála után Bicskei Gergely érsek itt koronázta meg Károly Róbert Anjou királyt. 1301-ben a Németújváriak seregei vették be, hogy átadhassák a trónkövetelő Vencel cseh hercegnek. 1304-ben Vencel cseh király hadai foglalták el. Károly Róbert és az érsek elmenekültek a városból, és hat év múlva tértek vissza, amikor 1307-ben Tamás érsek foglalta vissza a Németújváriaktól.

Az érsekek a városban végzett katonai, kulturális és oktatási tevékenységükkel az ország egyik legfontosabb városává tették Esztergomot. A 14–15. században Esztergom érsekei révén gyakran országos események színtere volt, a magyar kultúrának egyik legfontosabb fellelője lett. 1403-ban Zsigmond, 1440-ben I. Ulászló seregei támadták a várat, hogy az egyházi várost a királyi városhoz csatolhassák. A török hódítás, a virágzó középkori Esztergom pusztulásának is kezdetét jelezte előre. 1526. szeptember 11-én a török portyázók egészen Esztergomig feljutottak és felégették a várost, a várat azonban nem tudták bevenni, így az érseki kézen maradt.

1.2.5 Mohácstól a török kiűzéséig (1526–1683)

1526 és 1543 között hat alkalommal ostromolták Esztergomot – hol Ferdinánd, hol Szapolyai János seregei, hol pedig a török. 1530-ban végleg Ferdinánd kezére került a vár. 1533-ban azonban a város kulcsait jelképesen átadta a töröknek, akiknek azonban szabályosan be kellett venniük a várost. 1543-ban a vár őrsége átadta a várat az ellenségnek.

A törökök 1587-re hidat építettek a Dunára, ami a készülő erődrendszer része lett. Az erődrendszert 1594-re építették ki. 1595-ben 65 napos ostrom után a magyarok bevonulhattak a várba. 1605-ben árulás révén török kézre jutott. A város visszavételét a híressé vált párkányi csata előzte meg. 1683. október 9-én. III. Sobieski János lengyel király döntő győzelmet aratott az észak-magyarországi török csapatok felett. A vár parancsnoka, Ibrahim pasa október 28-án rövid alku után feladta a várat.

1.2.6 Az újjáépítéstől a Habsburgok uralmáig (1683–1708)

A török uralom után a városban a középkori alapokon négy önálló települést hoztak létre: Esztergom királyi várost, a Vízivárost, Szenttamást és Szentgyörgymezőt. A harcok alatt Esztergom teljesen elnéptelenedett, a négy településnek összesen 400 lakosa maradt.

A várost a feudális kötöttségek elől menekülő jobbágyok, németek, csehek, rácok népesítették be újra. A város megindult a polgárosodás útján. 1691-ben I. Lipót visszaadta a várost és Érsekújvárt az érseknek, akinek feladata lett volna a város helyreállítása. 1703-ban a bécsi udvar Esztergomot visszahelyezte régi jogaiba. Miután Rákóczi seregei 1704-re csaknem az egész Dunántúlt felszabadították, körülzárták Esztergomot is. Rákóczi 1706. augusztus 2-án indult a város ostromára és hatheti ostrom után, 1706. szeptember 16-án a kurucok végül elfoglalták. A császáriak azonban október 12-én visszafoglalták a várost. A város Habsburg kormányzat alatt maradt. 1841. június 1-jén az esztergomi érsekség vámszedési jogot kapott az Esztergom és Párkány közötti dunai hajóhídra és az Érsekújvár–Léva közötti országúton fekvő kis-dunai hídra. 1842 tavaszán a repülőhíd helyett az érsekség hajóhidat állíttatott fel.

1.2.7 A szabadságharc leverésétől az első világháborúig (1849-1914)

A kiegyezés után felgyorsult a gazdasági élet fejlődése, és Esztergom számára is egyre sürgetőbb lett, hogy egy állandó híd épüljön Párkány felé. 1895-ben átadták a Budapest–Esztergom vasútvonalat és a Mária Valéria hidat is Esztergom és Párkány között. Ez javított a város periférikus elhelyezkedésén, élénkítette a piac forgalmát, és szorosabbra fűzte a két város viszonyát.

1.2.8 Az első világháborútól a kommunista hatalomátvételig (1914-1947)

A háború alatt Esztergom-Táborban állították fel Magyarország legnagyobb hadifogolytáborát 1914. augusztus 27-én. A trianoni békeszerződés után Esztergom elveszítette vonzaskörzetének nagy részét, amit csak tetézett az, hogy 1919-ben a Mária Valéria híd Párkány felőli ívét légionáriusok lerombolták, és ezt csak 1927-re javították ki, amely nem csak határvárossá tette Esztergomot, hanem közlekedési zsákutcává is. 1938-ban újjá alakult a történelmi Esztergom vármegye. Ez újra életet lehel a királyvárosba, ahova rengeteg lakás- és munkakereső érkezett. A nemzeti bizottságok hosszas vitái

nyomán 1945. augusztus 28-án ismét Esztergomban alakult meg Komárom-Esztergom vármegye Törvényhatósági Bizottsága. A második világháború alatt a városban három hónapig tartott a frontidőszak. Ezalatt háromszor cserélt gazdát, és tizennégy légitámadás érte Esztergomot. 1944-ben a visszavonuló németek felrobbantották a Mária Valéria híd középső szakaszát.

1.2.9 A szocializmus évei (1947-1990)

A második világháború után a kommunista hatalomátvételt követően Esztergom a „reakciós város” elnevezést kapta. A város csak 1950-ig lehetett megyei székhely. A város ezután is megmaradt egyházi központnak, a legfontosabb egyházi tisztségeket a kommunistákkal együttműködő ügynevezett „békepapok” tölthették csak be, akik szoros ellenőrzés alatt álltak.

Esztergom 1956-ban az első vidéki városok között állt a forradalom mellé. Október 25-én fáklyás felvonulást tartottak a Hősök terén. Másnap elfoglalták a városházát, amiről lekerült a vörös csillag, a nagyteremben lévő Rákosi-szobrot kötélre leeresztették a tömegbe, majd összetörték. A városban több helyen lőttek a forradalmárookra – a lövöldözés áldozatainak nevét 1989 óta emléktábla őrzi.

1.2.10 A rendszerváltás után (1990-)

A rendszerváltás után Esztergom újra fejlődésnek indulhatott. Esztergom lett a Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának hivatalos székhelye, s bár elhelyezése mai napig nem megoldott a városban, elnökét itt iktatják be. Az egyház szerepvállalása, jelenléte sokat nőtt az utóbbi években. Egyházi fenntartású középiskolák, intézmények nyitották meg kapuikat, valamint milliárdos beruházások keretében felújításokat végeztek több újra egyházi tulajdonba került épületen (például az Ószemináriumon). 2000-ben a város lett a millenniumi rendezvénysorozat egyik fő helyszíne. A Mária Valéria híd átadása után szorosabbá vált a kapcsolat Esztergom és Párkány között.

2.A környező falvak a szlovák oldalon

2.1 Muzsla (Mužla)

Párkánytól alig tíz kilométerre, nyugatra fekszik Muzsla – ősidők óta lakott település. Lakosainak száma ma alig haladja meg a kétezret, pedig valamikor a vidék legnépesebb községei közé tartozott.

Területén már az újkőkorban is éltek emberek. A történelem során lakták a rómaiak, avarok, szlávok. A vonaldíszes kerámiák népének, valamint a zselízi kultúra tárgyi emlékei kerültek itt elő. A község környékén két kisebb méretű ideiglenes római katonai tábor nyomait fedezték fel. Az Árpádházi-királyok idejében egyik ősbástyája volt Esztergomnak. A falu nevét 1156-ban *Mosula* néven említik először. A szláv Mužilo személynévből származhat. A Csenke major területén a Duna partján egykor földvár állt, amelynek nyomain 1720 körül még jól látszottak.

A falu Szűz Mária tiszteletére szentelt templomát 1332-ben említi először a pápai tizedjegyzék, valószínűleg ennél sokkal régebbi. 1337-ben már Kismuzslát is megemlíti, melynek Szent István tiszteletére szentelt temploma volt. Mindkét Muzsla ekkor az esztergomi érsek birtoka. 1550-ben 4 adózó portája volt a községnek. 1570-ben az esztergomi szandzsák török adóösszeírásában Nagymuzsla 60 házzal szerepel, míg Kismuzsla ekkor már lakatlan. 1594-ben 4 és fél portája volt. 1622-ben ismét két faluként említik Alsó- és Felsőmuzsla néven, ekkor 7 portája volt. 1647-ben a porták száma 9 volt.

Földrajzi fekvésének köszönhetően nincs olyan történelmi esemény, mely ne érintette volna e békés települést. Ám a község határa nemcsak háborúzásra volt alkalmas, hanem kiváló mezőgazdasági terület volt mindenkor.

A községtől délre, a Duna felé, valamikor nagy kiterjedésű nedves, lápos területek váltották egymást homokdombokkal és legeltetésre alkalmas rétekkel. Itt voltak a kenderföldek, kaszálók, füzesek, legelők, de a homoki szőlőskertek is.

A hajdani árterületet hirtelen emelkedő választja el a magasabban fekvő síkságtól. Ezt az úgynevezett partoldalt szőlő és gyümölcsstermesztésre használták. A dűnő neve Bánom. A községtől nyugatra fekvő hasonló szerkezetű területet akáccal telepítették be.

A község határát szegélyező északi dombokat szőlőtermesztés céljából kétszer hódította meg a nép. Hogy a Cserhát nevű dombokon pontosan mikor kezdtek szőlőt termeszteni, homályba vész, ám a múlt században már szinte az egész déli lejtőt birtokba vették. Ismert, sőt híres szőlő és borfajta volt a muzslai mézes fehér.

A község határában négy major található: Csenke-puszta, Szentgyörgyhalm, kengyeles és Kismuzsla. Ezek hajdani uradalmak voltak. Említésre méltó a Csenke határában levő természetvédelmi terület, a csenkei erdősztyepp, melynek szigorúan védett növénye a Csikófark nevű félcserje, amely Szlovákiában egyedül itt található meg.

A község lakosságának 85%-a magyar, 12%-a pedig szlovák nemzetiségű. A szlovákság jórészt a második világháború után került ide, elsősorban a lakosságcsere folytán, de betelepülés által is. A lakosság rétegződése a múltban a földtulajdon szerint alakult. Módosabb, igazán nagy gazda kevés akadt a községben, a lakosság mintegy fele a kis- és középparaszti réteghez tartozott, a másik fele pedig zsellér volt, aki a majorokban vagy messzebb levő ipari településeken próbálta megkeresni kenyerét. A szegényebb és a módosabb réteg fiúgyermekai egyaránt szívesen tanultak iparos szakmát már a század elején is, a lányok pedig gyakran a városokba mentek szolgálónak. Az értelmiségi pályák iránti nagyobb érdeklődés csak a választóvonalnak tekinthető hatvanas években kezdett kibontakozni.

A muzslai nép mentalitása is más, mint a környékbeli falvaké. Talán mert közössége nem annyira zárt közeg, mint amelyet a többi település lakói képeznek. A kultúra iránti érdeklődésük aránylag korán megnyilvánult: már a század elején működött itt olvasóköri és kibontakozott az amatőr színjátszás. A háború után – a vidéken elsőként - itt alakult meg a Csemadok alapszervezete.

Figyelmet érdemel az a tény is, hogy a múltban hosszabb időn át nem Párkány volt a környék közigazgatási központja, hanem Muzsla. A volt járási hivatal épülete még megtalálható a település központjában.

2.2 Kőhidgyarmat (Kamenný Most nad Hronom)

Kőhidgyarmat 1100 lelket számláló kisközség Szlovákia legdélebbi részén. Párkánytól (Štúrovo), valamint a Szlovák - Magyar országhatártól mindössze 8 kilométerre terül el. A lakosoknak 90 %-a magyar. Az évszázadokon át kialakult sokszínűség hidat képez az országon belül és kívül.

Az első írásos emlékek 1271-ből maradtak fent. A 11. században az esztergomi érsek hidat veretett a Garamon és sóraktárakat létesített a helységben. A Lengyelországból behozott só vámszedési jogát a bencések gyakorolták egészen 1157-ig, amikor is II. Géza megfosztja őket e joguktól. Kőhidgyarmat a 13. század közepén Wyd fiainak a birtoka, majd 1275-ben IV. László az esztergomi káptalannak adományozza, majd 1288-ban I. Zovárdnak földadományt juttatott, de ekkor már az érsek is birtokjoggal bírt a faluban. A Hunt-Pázmány nembeli Kázmér fiai, a III. Endre trónralépését követő zavargások alatt a községet elpusztították. 1311-ben Csák Máté tisztje, Vörös Bende erőszakkal elfoglalta, de 1320-ban Telegdi Csanád érsek visszaszerezte. 1339-ben a Basztéhi nemeseknek, 1531-ben Bedegi Nyáry Ferencznek a birtokában találjuk a települést, de 1549-től már ismét az esztergomi káptalan és érsek a falu birtokosa. Itt kötött békét 1625-ben II. Ferdinánd a törökkel. Ez a szerződés általánosságban a zsitvatoroki békét erősítette meg.

2.3 Kisújfalu (Nová Vieska)

Kisújfalu az Érsekújvárt Párkánnyal összekötő vasútvonal mellett mintegy másfél kilométer hosszan elnyúló kisközség. Lakosinak száma a hozzátartozó Araddal és Révával együtt megközelíti a 900-at. A réten talált csiszolt kőkorszakból származó eszközök arra utalnak, hogy már e korban is éltek itt emberek. A falu neve 1295-ben tűnik fel egy adás – vételi szerződésben. Arad neve már mint érseki birtok 1233-ban felbukkant. A földesurak torzsalkodása következtében (1394), majd a török háborúk alatt (1570, 1683) több ízben elpusztult.

A falu mai magja 1686 után a Párkányt Nyitrán át Nagyszombattal valamint a Komáromot Lévával összekötő utak kereszteződése mellett alakult ki.

Lakói jobbágy-zsellérek voltak. 1650 körül a falu a reformációhoz csatlakozott, amit az 1654. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv igazol. A türelmi rendelet vallási téren, míg Mária Terézia úrbéri rendelete gazdasági téren teremtett nyugalmat a 18. században.

1874-ben 10 ház kivételével az egész falu leégett. Ekkor semmisült meg a községházán és a lelkészlakon a község életére vonatkozó minden írásbeli feljegyzés. A század elején rohamos fejlődésnek indult a falu. Az első világháború után Aradon az uradalmi birtokon 25 Békéscsabáról áttelepült szlovák telepes, valamint cseh legionáriusok családjai kaptak itt birtokot lakással, megfelelő gazdasági épületekkel és felszereléssel. Arad telepes falu – kolónia lett. A telepesek hamar összebarátkoztak a falubeliekkel. Soha semmiféle súrlódás közöttük nem volt 1938-ig. Amikor e terület Magyarországhoz került, a telepeseknek el kellett hagyniuk Aradot. 1945-ig a kolonisták birtokain kisújfalusi és szőgyéni lakosok gazdálkodtak. Az államfordulat után a telepesek egy része visszatért, a hiányzók helyébe a lakosságcsere alkalmával jöttek új telepesek. A szövetkezetesítés után egy szövetkezetben békében együtt dolgozott a falu és Arad népe. A szövetkezet megszűnésével az aradiak kivették földjeiket és magángazdaként dolgoztak.

A falu kulturális életére vonatkozólag, az említett tűzvész miatt írásos feljegyzéseink nem maradtak a régmúltról. Tóth István, aki 1923-ban lett iskolaigazgató, iskola-krónikát vezetett, amelyből a falu kulturális életével kapcsolatos dolgokat is megtudhatunk. A tanítók a színjátszást az ifjúság életelemévé tették. Minden évben 2-3 népszínművet adtak elő, nemcsak helyben, hanem a környéken is. A II. világháború előtt gazdakör is működött a faluban. A háború végén a község 6 hétig frontvonalban volt. A háborút követő években a lakosságcsere, a deportálás és reszlovakizáció hatott a falu életére. A nagyobb gazdák helyzetét nehezítette a kollektivizáció is. Többen a börtönnel is megismerkedtek.

1948 után némileg javult a helyzet. A termelőszövetkezet megerősödésével a hatvanas évek végén a falu élete aránylag rendezett volt, anyagi jólétet mutatott. A Csemadok a kulturális életet is fellendítette. A színjátszás mellett a népi kultúra terjesztésébe az asszonykórus is bekapcsolódott. Népdalok, népballadák előadásával helyben és a környező falvakban elismerésre méltó kultúrmunkát végzett.

2.4 Kéménd (Kamenín)

Az első írásos emlékek 1183-ból származnak. A község területén végzett ásatások leletei még az őskort idézik s bizonyítják, hogy lakott terület volt. Marcus Aurelius Kr.u. 173-ban Kéménd közelében legyőzte a markomannok és kvádok seregeit. 1217-ben Kéménd a Hunt-Pázmány nemzetség Omode ispáncsaládjának birtokai közé tartozott. Okleveles nyoma van 1382-től annak, hogy a Garam folyón malom állt, mely az

esztergomi Szent-György templom prépostjának tulajdona. Amikor 1543-ban Esztergom török kézre került, Kéménd is osztozott a környék többi falvainak sorsában. 1595-ben Kéméndet a vallonok is kifosztották.

Kéméndet 1683-ban a párkányi csatában győzedelmeskedő lengyelek pusztították el. Az 1696-os összeírás során azt jegyezték fel, hogy lakatlan falu. 1699-ben már ismét lakott hely, 54 lakosát sorolják fel adófizetőként. 1705 augusztusában Kéméndet teljesen kirabolták Göden kapitány féktelen hajdúi. 1746-ban a faluban már több iparost jegyeztek. Voltak itt kovácsok, mészáros, varga, kocsmáros, takács, csizmadia, szabó, kerékgyártó és csapó.

1848-ig az esztergomi érsek birtoka volt. A szabadságharcból a kéméndiek is kivették részüket. Sokszor olvashatunk az 1849-es dicső tavaszi hadjárat győzedelmes állomásairól: Hatvan, Isaszeg, Vác, Nagysalló, Komárom nevei mellett viszont alig-alig esik szó a jelentős és sok emberáldozatot követelő kéméndi csatáról.

1885-ben kezdték építeni a Párkány-Léva vasútvonalat ami a falut kettéválasztja. Az első világháború harcaiban sok polgára volt kénytelen részt venni. A második világháború végén nehéz harcok dúltak itt. A templom melletti emlékmű őrzi a polgári és a katonai áldozatok nevét.

Kéménden élénk kulturális élet folyt. Példa erre az olvasóköri, az Önkéntes Tűzoltó Testület. Tagjai színdarabokat tanultak be és adták elő. A falu ismert népviselete a kurta-szoknya, amely a környék további 6 falujára is jellemző. Ma már csak folklórünnepek alkalmával viselik. Népitánca a sallai verbunk.

2.5 Helemba (Chlaba)

A településről 1124-ben tesz először említést a krónika, amikor királyi birtokként szerepelt, majd később az esztergomi érsekség birtokába került.

1139-ben a települést az esztergomi érsek a dömösi prépostság fennhatósága alá helyezte. Az első település a Duna és az Ipoly folyó összefolyása között létesült, a Duna mellett. Erről tanúskodik, hogy ezen a helyen megtalálták 1985-ben a templom maradványait, majd későbbi ásatások során a templomban 3 emberi csontvázat. Az itt élő lakosság fő foglalkozása a halászat volt. A halászati jogot a dömösi prépostság érvényesítette, s e tekintetben az itteni halászoknak kötelezettségük is volt a prépostság

irányába. A prépostság 1138-ban oklevelet állított ki, mely szerint a hozzá tartozó Alsó-Ipoly folyón a halászatot engedélyezik, viszont a halászoknak előírták, hogy a prépostságnak és a szerzeteseknek mikor és mennyi halat kötelesek beszolgáltatni.

A települést a beözönlő tatárok pusztították el 1241-42 telén, amikor ellepték ezt a vidéket. Amikor a tatárok a települést megsemmisítették, a megmaradt lakosság kénytelen volt beköltözni a dunai szigetre. Itt a sziget közepén létesítették a második települést, ahol szintén templomot építettek.

A 13. századtól a község az esztergomi érsekség birtoka, 1332-ben a helységnek már plébániája volt, mely a párkányi plébánia fiókegyházaként működött. 1339-ben a helység határát királyi vadászterületté nyilvánították, ugyanekkor az esztergomi érsekség birtokaként szerepelt. 1532-től a helység az esztergomi káptalan birtokában volt. Az 1696. évi összeírásban Helemba nem szerepelt az összeírt falvak között, a települést ugyanis még 1695 előtt a törökök pusztították el. A lakosság elmenekült a közeli erdőkbe. A szigeten levő településen csak az öregek és a gyermekek maradtak, akik a templomban kerestek menedéket. Ezt a templomot a törökök felgyújtották, és az ottmaradtak a tűz áldozataivá váltak. Az elmenekült lakosság nem tért vissza a szigetre, hanem az Ipoly mentén kezdtek halászkunyhókat építeni. Itt alakult ki a harmadik település. Az 1715-ben megtartott egyházlátogatás jegyzőkönyvében Helembán 19 háztartást írtak össze. Ekkor a település az esztergomi káptalan fennhatósága alatt állott. A község római katolikus templomát 1769-ben építették, majd a 19. században átalakították. A templom védőszentje Szent Imre herceg.

2.6 Bény (Bíňa)

Bény a Duna menti síkság keleti részén, a Garam mentén terül el a párkányi régióban, Kéménd tőszomszédságában. Jelenleg 1438 lakója közül 1289-en vallották magukat magyar nemzetiségűnek és 130-an szlováknak. Már 6000 évvel ezelőtt is lakott település volt a helyén. Az első cserépedényleletek is már ebből az időből valók. Kelták, rómaiak, hunok, avarok, magyarok telepedtek le itt. A keltáknak már megerősített telepük is volt. A települést a római birodalom idején Marcus Aurelius császár elfoglalta. Krisztus után 173-ban Marcus Aurelius római császár ezen a helyen tábori erődöt épített a kvádok ellen. A Garam fölötti sáncokban írta Elmélkedései első könyvét. A népvándorlások idején

a hunok is elfoglalták, majd ezek után az avarok foglalták el, megerősítették és több évszázadon keresztül éltek itt. A honfoglaló magyarok a 9. században jöttek e helyre. Az első hittérítők is ezidőtájt próbálták elterjeszteni a kereszténységet. Bény emberemlékezet óta ismert a sáncokról. Ezt a sáncvárat utolsó terjedelmes formájában I. István király építette ki. Szent István király még koronázása előtt itt gyűjtötte hadát a pogány magyarok ellen. Mintegy 30 000 főt képeztek itt ki. István segítségére Hunt és Pázmány német lovagok jöttek, akik őt lovaggá is avatták. Ez a had képezte István király hadseregének magvát és ehhez csatlakoztak az Istvánhoz hű magyar hadak és vonultak Koppány pogány magyarjai ellen. Hunt lovag fiának Bynnek adományozta ezt a helységet és környékét. Innen származik a település neve. A templom 1217-ben kései román stílusban épült kőből. Olasz, német és magyar kőfaragók építették. Többször restaurálták az évszázadok alatt, a II. világháború nagyon megrongálta, de újjáépítették. A mohácsi vész után a falu Török hódoltsági terület lett 153 évig. Ehhez az időhöz fűződik a kurtaszoknyás népviseleti monda. A kuruckori hadak többször is végigvonultak a helységen. A II. világháború téli időben érte amikor hét hétig a frontvonalba került. Kétszer cserélt gazdát. A templom és a lakóházak eléggé megrongálódtak, az emberi áldozat is tetemes volt.

Kulturális élete gazdag volt és ma is az. Főként az ősi néphagyományokra épül. Még ma is van élő népszokás a faluban: farsangi tojásszedés, farsangi gyermekbál, regrutabúcsúztató és lakodalmi szokásokból is számos maradt fent. A népviselet még ma is majd minden háznál fellelhető és az ünnepélyeken szívesen viselik.

A bényi templom

2.7 Béla (Belá)

Béla az Érsekújvári járásban, a Kisalföld keleti részén fekszik, Párkánytól északnyugatra, kb. 10 km-re a bélai dombok egyik völgyében. Lakóinak száma 443. 339 magyar, 85 szlovák nemzetiségű lakja e kisközséget. Az iratok először 1138-ban említik mint a dömösi prépostság birtokát.

A következő írásos emlék 1225-ből való, amikor is pereskedés után 8 falubeli a falu nevében elismeri, hogy az esztergomi káptalannak itt 3 eke földje van. A fenti Bélától külön állt a királyné faluja Boros-Béla, mely kitűnő bortermő vidék volt. Ezt Erzsébet királyné a Zovárd nembeli Karvai Miklós fiának, Péternek adta, amit IV. László 1287-ben megerősített.

1367-ben Nagy Lajos királytól Ebnbrandi Miklós fia, Jakó kapta meg a falut. 1434. dec. 16-án Zsigmond király Pogánytelki Tamásnak és Bálintnak adományozta a husziták elleni háborúban szerzett érdemeik elismerésül.

Az 1531-32. évi adóösszeírások szerint Bélai Bálint birtoka. Ezen összeírásokban Béla helységen kívül még egy Nagy – Béla nevű falu is szerepel, mely Pozsár János birtoka volt. A Török hódoltság alatt mindkét falu teljesen elpusztult. A 17. század végén kezdett újra benépesülni, de még 1732-ben is csak mint pusztá szerepelt, mely Terstyánszky János Esztergom vármegyei alispán birtoka volt.

1770-ben Török András generális feleségül vette Terstyánszky János fiának özvegyét, és belekezdett Bélán egy nagyszabású építkezésbe. Megbízta Mayer Jakab esztergomi építőmestert a kastély építésével. A bélai kastély a franciaországi vidéki kastélyok mintájára barokk stílusában épült. Elsőként a kápolna (amely ma egyben a község temploma) készült el, amelyet 1780-ban szenteltek fel. A kastély többi része csak 1784-re készült el.

1880-ban a Baldácsy család bankárjának, Perlmutter Jakabnak a tulajdonába került a kastély. Ő 1892-ben a berendezéssel együtt eladta Bródy Zsigmondnak, aki nem sokkal később új iskolát építtetett a faluban. 1910-ben a kastély új tulajdonosa báró Ullmann Adolf lett, 1925-ben a birtokot a báró fia Ullmann György öröklte. Az 1910-es években még egy eklektikus átalakítást kapott a kastély, de a Baldácsy idejéből származó berendezés megmaradt egészen a második világháborúig. A háború után a kastélyban két évig mezőgazdasági iskola, majd javítóintézet működött. 1990-ig raktárnak használták az épületet még teljesen használhatatlanná vált. 2000 decemberében az Ullmann család

leszármazottai Ilona von Krockow grófnő és Matthias gróf visszavásárolták az ősi birtokot, és elkezdték a kastély szakaszos felújítását, amely mára már teljesen elkészült.

A bélai kastély

3. Környező falvak a magyar oldalon

3.1 Visegrád

3.1.1 Az őskor

A Visegrád - Lepence területéről származó legrégebbi ismert településnyomok i.e. 4800 körül keletkeztek amikor a késő - neolitikus lengyeli kultúra népe élt a környéken. Az i.e. 4500–2800 - ból származó rézkori bodrogkeresztúri kultúra nagy rézcsákánya és más fémleletek azt valószínűsítik, hogy kereskedelmi út vezetett erre. A bronzkori halomsíros kultúra idején (i. e. 1500–1250), amikor Duna menti löszhát legeltetésre alkalmas területén állattartók éltek, a Dunakanyar az északi területek felé (Ipoly) vezető összekötő út volt. Visegrád - Dióson időszakos cölöpszerkezetes építmény, 2 – 3 m átmérőjű sátor vázát tartó farudak nyomát tárták fel, Visegrádnál pedig 5, szintén ebből a korból származó bronzkard került elő a Dunából. A bronzkor következő népének, az urnamezős kultúrának (i. e. 1250–800) gazdag temetője volt Lepencén. Az állattartó - földművelő népesség a Dunakanyarban a patakok torkolatvidékén és a szigeteken is megtelepült. Ettől az időtől kezdve különféle népcsoportok a vidéket máig folyamatosan lakják.

3.1.2 Római kor

Augustus császár uralkodása alatt, i. sz. 30 körül vált a Dunántúl területe Pannonia néven a Római Birodalom tartományává. Az i. sz. 1. század során fokozatosan építették ki a rómaiak a birodalom határvédelmi rendszerét, az őrtornyok és erődök láncolatából álló limest a Duna jobb partján a határon túli barbár népek –kvádok, markomannok, szarmaták– egyre szaporodó támadásaival szemben. A környék két legjelentősebb erődítménye a Sibrik dombon és a Gizellamajor területén épült. A környező limes szakaszt és a Dunát ellenőrző erődöt Pone Navata-nak nevezték. A népvándorlás korában, a 9. – 10 században szláv telepések éltek itt. A város nevét minden bizonnyal az itt élő telepesektől vették át, jelentése: magas vár.

3.1.3 Árpád házi királyok kora

Visegrádi vár

A magyarság letelepedése után a terület Kurszánnak, Árpád fejedelem testvérének a birtoka lett.

1009 – I. (Szent) István királynak a veszprémi püspökségnek írt adománylevele említi először Visegrád várát és megyéjét Wsagrad (szláv 'magas vár') néven. Visegrád a korai keresztény állam egyik vármegyeközpontja volt, a rómaiak katonai tábora helyén, a Sibrik - dombon épült fel az első megyeközpont. András és Salamon király idejében jelentős építkezések folytak a környéken.

1060 – I. András alapította a rév fölött emelkedő teraszon épült Szt. András monostort, melyet görög szerzeteseknek adott. A monostort 1221-ben latin bencések vették át a görög szerzetesektől. A tatárjárás idején megsérült épületet a 13. század közepén IV. Béla helyreállította, majd az 1330-as években, I. Károly korában teljesen újjáépítették. Itt temették el az 1386-ban meggyilkolt II. Károly királyt. 1493-ban a kolostor a pálos rendé lett, akik valószínűleg csak a török hódítás idején, 1544-ben hagyták el. Az 1080-as évektől Szent László király uralkodása alatt Visegrád háttérbe szorult Esztergom mellett, a 12. században az esperesség Szentendrére költözött Visegrádról. Az 1241 - es tatárjárás során a Sibrik - dombon lévő vár elpusztult. IV. Béla a tatárjárás után az ország nyugati felét modern kővárakkal kívánta megerősíteni.

1242-ben a királyi párnak Margit nevű gyermeke született, akit szülei a tatároktól elszenvedett vereség miatti kétségbeesésükben Magyarország megmeneküléséért cserébe apácának ajánlottak. A fellegvár 1251 - ben már elkészülhetett, az alsóvár építése az 1260-as évek közepéig húzódhatott. A király 1259-ben Pilis megye területét, ezzel a várat is a királynénak adományozta.

3.1.4 14. – 15. század

Az Árpád - ház kihalása (1301) után a vár a hatalmi harcok színtere volt. A csehek uralma után a környék Csák Máté felségterülete volt, akitől a királlyá választott Károly Róbert (1288–1342, magyar király 1310–1342) ellenszegülése után 1317 - ben vette vissza a vár tulajdonjogát. Károly Róbert 1323-ban Temesvárról Visegrádra helyezte át rezidenciáját és a korábban Székésfehérváron őrzött szent koronát is ide hozatta. A koronát ezt követően kisebb megszakításokkal két évszázadon keresztül Visegrádon őrizték.

Károly Róbert sógorával, a gyermektelen Kázmér lengyel királlyal örökösödési szerződést kötött 1339-ben. Ennek alapján 1370-ben (már Nagy Lajos uralkodása alatt) létrejött a magyar - lengyel perszonálunió. A lengyel koronát is a visegrádi várban őrizték. 1387-től Zsigmond király rezidenciája is Visegrádon volt, azonban 1405 után megkezdődött az udvar Budára költözése. A koronát ebben az időszakban Budára vitték és ott is őrizték, megindult a budai királyi palota kiépítése.

1437 – Zsigmond halálát követően vejét, Habsburg Albertet (1437–1439) koronázták meg.

1458 – 1490: Hunyadi Mátyást 1458 januárjában koronázták magyar királlyá. Mátyás a cseh király lányát, Katalint vette feleségül és Visegrád várát is neki ajándékozta. Az ifjú királyné 1464-ben bekövetkezett halála után a város elnéptelenedett. Mátyás 1474-ben erdélyi szász telepeseket hívott a városba, majd Aragóniai Beatrixszel kötött házassága után megkezdték a vár és a palota felújítását, amit az 1480-as évek közepére fejeztek be. A visegrádi palota ebben az időben az európai reneszánsz egyik központja volt.

1490 – Mátyás halála után a II. Ulászló királyé lett a vár, azonban a fellegvár kikerült a király fennhatósága alól.

3.1.5 16. – 17. Század, a török hódoltság kora

1526-ban a mohácsi csata elvesztése után a visegrádi palota kincseit a török elől hajón Pozsonyba menekítik. A kettéosztott országban Visegrád végvárrá válik, többször gazdát cserélt. 1595-ben ugyan a keresztény hadak vissza tudták foglalni, de 1605-ben újból török kézre került és maradt 1684-ig, amikor Lotharingiai Károly hadai bevették a várat.

3.1.6 Modern kori történelem

A magyar reformkorban, az 1800-as évek elején került Visegrád újra az érdeklődés homlokterébe. 1871 és 1878 között Viktorin József szlovák származású helyi plébános kezdeményezésére, Henszlmann Imre vezetésével indultak meg az ásatások a fellegráiban. A két világháború között végzett feltáró munka eredményei, valamint a II. világháború után a tömegessé váló turizmus, mely Visegrádot a közeli Budapest egyik kedvelt kirándulóhelyévé tette, meggyorsították a település kiépülését. A rendszerváltás óta is töretlen a környék turisztikai fejlődése. A csodálatos táj, a jól kiépített és karbantartott pihenő - és turistautak a legváltozatosabb igényeket is kielégítik.

3.2 Tát

A természeti-földrajzi adottságoknak köszönhetően ezen a vidéken már az őskorban is élt ember. A község területén kőeszközök, kőbalta, fenőkő kerültek elő. Rézkori edények és cserepek töredékei, a későbronzkori urnasíros kultúrához tartozó edénytöredékek egyaránt a felszínre kerültek.

Tát nevének első említését 1181-re teszik. Ekkor adja III. Béla, árpádházi királyunk "Taath" falut a Szent Jánosról nevezett lovagrendnek, kiknek utódai a johannita és a máltai lovagok. A mai templom helyén álló akkori istentiszteleti hely, már ispotályként is volt jelezve egyes históriákban. 1356-ban Miklós érsek körülírja a határokat. Zsigmond király alatt a lovagrend birtokát világi papok kapják meg, majd az esztergomi káptalan lesz a tulajdonos.

Tát történetének egyik legdicsőségesebb napja, a híres táti csata a törökökkel 1685-ben

volt. Lotharingiai Károly herceg és Sajtán Ibrahim százezres serege ütközött itt meg. A fényes keresztény győzelem után, a század végére már 17 jobbágy család élt itt. Az 1710 - 1740 közötti időben német telepeseikkel, svábokkal és osztrákokkal növelik a kipusztult lakosságot.

1851-ben 560 főben jelentik a lélekszámot. Az első világháború idején 344 házban 1499-en laknak. A második világháború végén - 1944/45 fordulóján a falu frontövezet.

Az újjáépítés lendületét a szocializmus torzulásai megtörik. Az 1956-os forradalmat követően pedig a diktatórikus szocializmus lassú enyhülését az eladósodás miatti gazdasági tényleges összeomlás és a politikai látszatösszeomlás zárja le.

Jelenleg 5761 a polgárok száma, két általános iskola is van. A három nagyobb gazdasági egység mellett 300 körüli az egyéni vállalkozók száma. A német nemzetiségi hagyományápolás mellett a német (hesseni) Buseck várossal és a felső ausztriai Mollnal partnerkapcsolatot ápolnak. Ugyancsak testvér-települési viszony fűzi a szlovákiai Ebed és az romániai Kaplony községekhez.

3.3 Tokod

A hagyomány szerint Tokod nevű vitézről kapta nevét. Tokod község területe, már az őskortól lakott hely. Minden korból találtak itt leleteket. Tokod már a rómaiak idején is lakott település volt, emléküket a Várberek nevű fennsíkon található castrumok alapfalai őrzik. A római kori település az 1. században létesült. Majd a 4. században fénykorát élő római település és katonai erődítmény a környék ipari centruma lett, üvegekészítő, vaskelátoló és fazekasműhelyeivel feliratos téglákat is égető kemencéivel. Szőlői kiváló minőségű bort adtak, lovakat, szarvasmarhákat hajtottak legelőiről az ország távoli vásáraitra, de a kecske is megbecsült háziállat volt a 20. század derekáig a családok portáján. A középkori falu a maival azonos területen volt. Első okleveles említése 1181-ből való, ekkor a határait írják le. Az Árpád kortól az esztergom-szentkirályi kereszteseké. A 15. században az esztergomi keresztesek is szereznek itt birtokot. Az 1543-as török támadás során a település elpusztult, lakatlanná vált. A Pilis megyéhez tartozó Tokodot az esztergomi érsek szerezte meg, és templomot is épített. A török felszabadító harcok során ismét elpusztult. A 18. század elején Tokodon az esztergomi szemináriumnak is voltak birtokai. Az 1784-88-as összeírásban

a szeminárium a tulajdonosa a községnek, 706 fő 120 házban élt. Jó minőségű gabonát és kukoricát termeltek, amelyet vermekben tároltak. Malmaihoz a távolabbi vidékekről is eljártak őrölni. Állattartói a távolabbi városokba is eljutottak a vásárookra. A tokodi szénbányászat a 19. század első felében indult virágzásnak, de mészkövet is bányásztak a Gerecse sziklás oldalain. A település élvezte a szénvagyon feltárásnak minden előnyét, de a hanyatlás idején minden hátrányát is el kellett viselnie. A vasút építésének hatására 1892-től a környék kvarchomokjára üveghuta, majd üvegyár épült, egy új, a gyári munkásokat letelepítő lakóteleppel.

3.4 Pilismarót

Pilismarót a Pilisi hegyek lábánál a Dunától 2,5 km-re helyezkedik el. A település neve, az egyik feltevés szerint, a morva ember jelentésű Moravec személynévből keletkezett, magyar névadással. A helynév előtagja a Pilis hegységre utal. A 19. században egyként találkozunk a Maroth, Pilis-Maróth, Pilis Marót, Duna-Marót elnevezéssel. Ma használatos hivatalos elnevezése 1906-tól él.

A község története az őskorig nyúlik vissza. Marót a honfoglalástól fejedelmi, majd királyi, királynéi birtok volt. A község első írásos említése a dömösi prépostság oklevelében található melyet 1138-ban II. Béla adott ki. A tatárjárás után 1260-ban Mária királyné a bencések Visegrádi Szent András monostorának adományozta Marót a jobbágyföldekkel együtt. A Bencések birtoka volt 1493-ig amikor Ulászló király a Pálos szerzetes rendnek adományozta más pilisi birtokkal együtt. A szerzetesrend 1786-ig, II. József által történt feloszlataáig tudhatta magáénak a települést. A török uralom alatt hódoltsági terület volt. A Pálosok elmenekültek, az életben maradt jobbágyok két felé adóztak, a töröknek és a Nyitra megyében élő Pálosoknak is. A 150 éves török uralom alatt többször elpusztult a falu. A török kiűzése után a Pálosok visszatértek, és a mai Szlovákia területéről hozott jobbágyokat telepítettek a pusztán maradt telkekre. Egyre több földet műveltek, sok szőlőt telepítettek. A katolikusok 1792-1794 között építették Szent Lőrinc tiszteletére szentelt új templomukat. A jobbágyfelszabadítás befejezését a szabadságharc bukása megakadályozta. Az úrbérrendezésre 1856-60-as években került sor, amikor a parasztok az uradalomtól igyekeztek minél több földet megszerezni.

1860 táján a jeles nyomdász, Heckenast Gusztáv, Feszli Frigyes tervei alapján romantikus stílusú villát építtetett Maróton, ahol megfordult Deák Ferenc, Jókai Mór, Vörösmarty Mihály, Bajza József, Volkmann Róbert zeneszerző, Rosegger Péter osztrák író. Ez a hely a 19. század végén, már felkapott kirándulóhely volt.

A II. világháborúban sok volt az áldozat. Az ő emléküket tábla őrzi a község főterén álló, Dobozi Mihályt és hitvesét ábrázoló szobor talapzatán.

3.5 Piliscsaba

A község nevét a néphagyomány Csaba királyfira vezeti vissza. A monda szerint Piliscsaba és Tinnye határán volt Attila fiainak, Csaba királyfinak és Aladárnak az összecsapása. A helynév valószínűleg török eredetű személynévből keletkezett, magyar névadással. Piliscsaba területe évezredek óta lakott hely. Területén rézkori, késő bronzkori és Tène-kori leletek kerültek elő. A középkorban Piliscsabát Csabának vagy Nagycsabának hívták. Csabát 1263-ban említik először az oklevelek. Az 1690-es megyei összeírásban egy sor olyan hely szerepel pusztaként, amely még a török alóli felszabadító háború előtti években lakott volt, így Csaba is. Piliscsaba az 1690-es évek elején népesedett be újra. A 18. század első évtizedében érkeztek meg azok a szlovák telepesek, akik már végleges otthonuknak választották a falut. Piliscsabát a 18. század közepéig szlovákok lakták, Mária Terézia uralkodásától kezdve érkeztek meg a sváb telepesek is, akik a 19. század elejére többségbe kerültek. Csaba 1808-ban József nádor tulajdonába került. József nádor után a falu birtokosa fia, József Károly főherceg lett. Piliscsaba területén 1898-tól kezdve négy évtized alatt öt szerzetesrend telepedett le, illetve alapított valamilyen intézményt.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem ideköltözése, a szerzetesrendek visszatelepülése és új intézmények létrehozása eldöntötte, hogy Piliscsaba oktatási-kulturális központ lett.

4. A híd, ami összeköt

*„A csonka híd áll mozdulatlan,
két ország között idegen,
kitárt karokkal ég és föld közt,
mint a holt Krisztus, mereven”*

(Illyés Gyula : Esztergom)

A folyók az emberiség történetébe soha nem elválasztó, hanem összekötő szerepet játszottak – gázlók, révek, majd hidak segítségével. Sok ember álma vált valóra, amikor kiderült, hogy az utolsó Duna-híd amit a második világháborúban leromboltak, újjáépül. 2001. október 11 mérföldkönek számít Esztergom és Párkány történelmében. Nincs többé „csonka-híd”, több évtized után végre újra járható út ível a két ország között. Közel 60 év utáni hullámsírából feltámadt a Mária Valéria híd. A Párkányt és Esztergomot összekötő Duna-átkelő a földrajzi akadályokat is ledöntötte a két ország között. Gyerekként, a Duna parti séták alkalmával furcsa élmény volt a csonka híd látványa. Nem értettem miért van az, hogy mindkét parton áll egy-egy csonk, ami nem vezet sehová. Szüleim magyarázták, milyen nagy jelentősége lenne a hídnak, és csak később értettem meg, hogy a híd nemcsak egy vasbeton építmény, amely a Duna jobb és bal partját összeköti, hanem kapocs népek és nemzetek, emberek és kultúrák között. Mikor megnyitották a hidat és szüleimmel először átsétálhattam rajta nem nagyon értettem azt a határtalan eufóriát, amit az embereken láttam. Érettebb fejjel már megértettem, hogy talán ők akkor ugyanazt érezhették, mint én 2007 december 21-én, amikor a schengeni övezethez való csatlakozás után szabadon, minden határellenőrzés nélkül átsétálhattam a hídon.

4.1 Hídtörténelem

Már Kr. u. 170-ből is van írásos emléke az Esztergom és Párkány közötti dunai átkelésnek. Már Marcus Aurélius Antonius római császár uralkodása idején is itt keltek át a hódító római légiók. Amikor pedig 1075-ben Esztergom királyi székhellyé vált, a két part között már rév is működni kezdett, és I. Géza a garamszentbenedeki apátnak 10 hajóst adományozott a rév működtetésére, aminek használatát 1215-től kezdve II. Endre minden arrafelé közlekedőnek kötelezővé tette. Később, a török hódoltság alatt - 1585-ben - Szinán budai pasa megbízásából stabil hajóhidat építettek, ami csaknem 100 éven át kötötte össze a Duna két partját. Ez a híd végérvényesen 1683-ban pusztult el, a menekülő török

csapatok terhei alatt. Az ezt követő közel 80 évben csak dereglyék és csónakok bonyolították le a forgalmat. Amikor 1762-ben Esztergom városát felszabadították, egy repülő hidat - ingaköteles kompot - állítottak forgalomba. Ez egy speciális, 7 ladikra helyezett úszómű volt, amit 400 méter hosszú kötél tartott, és a víz árja hajtotta egyik partról a másikra. Ez a megoldás nem gátolta a hajóközlekedést sem, és mellette a felső és alsó rév is tudott közlekedni. A nagyobb vámbevételek reményében 1842-re ismét hajóhid épült.

Az 1848-as szabadságharcban megsérült és 1849-ben leégett hajóhidat 1851-ben adták át ismét a forgalomnak. A megnövekedett gőzhajóforgalomra való tekintettel megszigorították a nyitási időre vonatkozó szabályokat, és éjszakára kivilágították. 1890-ben adták át a pozsonyi Ferenc József hidat, két évvel később az Érsekség lemondott vámszedési jogáról, így az állami költségvetést terhelő vashíd felépülhetett. Vaszary Kolos hercegprímás közreműködésével az 1893-i országgyűlés évi költségvetésébe felvették a híd építését. A híd tengelyét az építés alatt is működő hajóhid tengelyvonalától 120 méterrel feljebb tűzték ki. Ezzel érték el, hogy a hídról lejövő forgalom közvetlenül Esztergom város központjába érkezen. 1893-ban a híd építésére meghívásos versenytárgyalást írtak ki. 1894. február 23-án megindult az építkezés. A híd ünnepélyes átadására 1895. szeptember 28-án került sor, melyet a királyi főhercegnőről, Ferenc József Budán született leányáról Mária Valériáról neveztek el.

A hídfeljáróhoz csatlakozó Kis-Duna-híd 1896. február 16-án helyezték forgalomba. 1919. július 22-én a párkányi oldal első nyílása egy robbanás következtében a vízbe zuhant. A szerkezetet 1921 nyarán emelték ki, de nem állították vissza a helyére, csak egy a gyalogosok közlekedésére alkalmas összekötő hidat építettek a sérült hídszerkezetre. A végleges helyreállítás csak öt évvel később fejeződött be. A teljesen helyreállított hídon 1927. május 1-jén indulhatott meg ismét a forgalom. A II. világháború alatt a híd repülőátadások célpontjává vált, de súlyosan nem sérült meg. A visszavonuló német hadsereg robbantotta fel 1944. december 26-án. Megsérült a három középső nyílás és két pillér is jelentősen megrongálódott. 1947-ben eltávolították a hajózást akadályozó roncsokat, de a helyreállítás további feladata még 1960-ig várattott magára. Akkor állították helyre a sérült mederpilléreket, és - a hajózás biztonsága érdekében - akkor oldották meg azok kivilágítását is. Ám 1964-ben a Magyar-Csehszlovák Közlekedési Albizottság mégis úgy döntött, hogy egyik fél sem tervezi a híd helyreállítását. Esztergom és Párkány között 1970-ben beindult a komp közlekedés, de mindvégig jelen volt a „csonkahíd” újjáépítésének igénye. 1973-ban Esztergom országgyűlési képviselője a parlamentben is

előhozta az ügyet. A Közlekedési Minisztérium egy 1986-os, a folyóhidak fejlesztéséről szóló részletes tanulmányában az 1996 és 2010 közötti időszakra datálták a Mária Valéria híd újjáépítését. 1987-ben a magyar-csehszlovák tárgyalásokon ismét szóba került a híd ügye, még vizsgálatokat is végeztek a szerkezetén. A kilencvenes években egyre több jel utalt az álom közelgő megvalósulására, vizsgálatok, elemzések, lakossági fórumok zajlottak. 1993-ban Esztergomban a hídépítési szándék egyértelmű kinyilvánításának jeléül elvégezték a vasszerkezet korrózióvédelmi munkáit. Esztergom városrendezési tervébe is bekerült a híd újjáépítése, újabb tervek folytak, 1995-ben újraalakult a Hídbizottság, nyárra pedig megvalósíthatósági tanulmány készült.

Szeptemberre elkészült a magyar-szlovák közös megvalósíthatósági előtanulmány, melyet a híd 100. születésnapján szeptember 28-án nyújtott be a két ország közlekedési minisztere Brüsszelben támogatási kérelemként. Decemberre megérkezett a hír az ötmillió eurós uniós támogatásról. 1998. novemberében megállapodtak a felek, szeptember 16-án a két kormányfő, Orbán Viktor és Mikulás Dzurinda a Duna közepén, a Rákóczi hajó fedélzetén írta alá a híd újjáépítéséről szóló egyezményt. 2001. március 14-ére készültek el a Mária Valéria híd első vasszerkezeti elemei, melyeket júniusban és júliusban emeltek a helyére, élénk érdeklődés kíséretében. Augusztus 11-én elkészült az összeköttetés a két part között. Az elkészült impozáns új hidat október 11-én ünnepélyes keretek között, és többnapos fesztivál keretében adták át a forgalomnak.

4.2 A híd névadója

Mária Valéria 1868. április 22-én, Ferenc József osztrák császár és magyar király, valamint Erzsébet bajor hercegnő legkisebb lányaként Budán született. Édesanyja igyekezett őt magyar nemzeti szellemben neveltetni, ezért tanítását Rónay Jácint püspökre bízta. 1890-ben feleségül ment harmadfokú unokatestvéréhez, Ferenc Szalvatorhoz, és tíz gyermekük született. Életüket a wallsee-i kastélyban élték, amelynek egyik épületében az első világháború idején katonai kórházat és öregek otthonát rendeztek be. Az ausztriai fordulat után Mária Valéria elismerte az 1919. évi Habsburg-törvényt, aláírta a lemondási nyilatkozatot, így megtarthatta vagyonát és Wallsee-ban maradt egészen 1924. szeptember 6-án bekövetkezett haláláig.

4.3 Hídőrizet

„A másokkal való kapcsolat mindig arra késztet bennünket, hogy önmagunkat is meghatározzuk. Ez minden újabb találkozást tovább könnyít, mert a partner meghatározása segít felismerni, miben különbözünk és mi bennünk a közös. Felismerni a másik ember másságát, segít megismerni saját magunkat is. A hídát őrizni kell, nehogy tönkre tegye valaki. A fizikai őrizetnél azonban fontosabb a szellemi őrizet: nem kerülhet veszélybe a híd, ha nem szakad meg a szellemi áthidalás az emberek között.“

(Párkány és Vidéke, 2004 június)

A Mária Valéria híd

2004 június 3-án egy új kulturális intézménnyel bővült Párkány. Megnyílt a Hídőr-ház. Ötletgazdája Frúhauf Károly Párkányból elszármazott svájci vállalkozó. A működés intézményi hátterét a Párkány és Vidéke Kulturális Társulás biztosítja. A hídőrök félévente váltják egymást és egy világszerte meghirdetett pályázat alapján kerülnek kiválasztásra. A pályázatok elbírálását és kiválasztását egy párkány-esztergomi bizottság végzi. A hídőrök feladata, hogy naplót vezessenek a Mária-Valéria Hídról és olyan művészeti alkotást hozzanak létre, amely összeköti a két parton élőket. A hídőr feladatai közé tartozik a kapcsolatépítés az itt élő emberekkel. A Hídőr-ház egy olyan intézmény amely a hely szelleméből merít ihletet és ezt építi be az alkotásokba. Az alkotásokat a küldetés lejártá előtt mindig bemutatják a nagyközönségnek. A Hídőr-projektnek köszönhetően Párkány a nemzetközi művészeti élet vérkeringésébe is bekapcsolódott.

(Soós Éva: *Hídőrizet*, Párkány és Vidéke, 2004/6)

5. Határtalan kapcsolatok

5.1 A határok és határrégiók

Európa az a kontinens ahol a határoknak állandóan központi szerepe volt a történelem során. Az államhatárok szerepe jelentős mértékben meghatározza az államhatárok két oldalán húzódó területek és települések, valamint az itt élő népesség egymáshoz való viszonyát. A múlt század végi rendszerváltó folyamat eredményeként, Európa keleti felében bekövetkezett politikai fordulat és gazdasági rendszerváltás kedvező helyzetet teremtett a regionális együttműködések számára. A gyors változások a határon átvívelő kapcsolatok kiszélesítésének a lehetőségét teremtették meg. Kezdetben kulturális, de fokozatosan gazdasági értelemben is kimutatható kapcsolatok formálódtak. Ilyenek lettek a testvértelepülési kapcsolatok, a településegységek között létrejövő kapcsolatok, az eurorégiós szerveződések, és mellettük a civil kapcsolatok szervezett formái a magánemberi kapcsolatokon túl. 2004. május 1-én Szlovákia és Magyarország tagja lett az Európai Uniónak, amely a világ egyik legerősebb politikai, társadalmi, gazdasági központja. Az Európai Unió működési alapelve az áruk, a tőke és a munkaerő szabad áramlása.

5.2 Az Ister-Granum Eurorégió

Az Ister-Granum Eurorégió létrejöttében és fejlődésében nagyon nagy szerepe volt az újjáépített Mária Valéria Hídnak. 2000. május 15-én a két város képviselő-testületének határozata értelmében megszületett Esztergom és Párkány együttműködési megállapodása egy térségi együttműködés létrehozásáról. 2000. október 13-án a Párkány központú Déli Régió (Južný región), az Esztergom és Nyergesújfalu Kistérségi Területfejlesztési Társulás, valamint Tokod és Tokodaltáró települések képviselői aláírták a regionális együttműködésről szóló nyilatkozatot. Az eurorégió 53 magyarországi és 47 szlovákiai települést foglal magába, az alapító települések közé tartoznak a pilisi szlovák falvak is. Az Ister-Granum Eurorégió három folyó, a Duna, a Garam és az Ipoly találkozásánál fekszik. Területe meghaladja a 2000 km², aminek harmada természetvédelmi terület.

Az együttműködés megnevezéséül a geopolitikai és természetföldrajzi adottságokra tekintettel egy semleges név választása volt a cél. Az Ister a Duna római kori latin neve, a Granua pedig a Garamé. A latin nevekkkel nem csak a közös európai kulturális örökségre utalnak. Petrus Ranzanus és Bél Mátyás magyarázata szerint Esztergom neve is a földrajzi helyzetére utaló két folyónévből keletkezett. Így az elnevezés egyszerre jelöli az eurorégió arculatát meghatározó két folyó völgyét és a régióközpontot.

5.2.1 EGTC

Az európai területi együttműködési csoportosulás egy új EU-s jogi-intézményi forma, amely lehetővé teszi, hogy az eddig laza szövetségbe tömörülő határ menti önkormányzatok tartós, jogi személyiséggel bíró alakulatokat hozzanak létre. Ezek az új csoportosulások közös intézményeket alapíthatnak és működtethetnek, nonprofit vállalkozásokat indíthatnak a határ menti térség fellendítése érdekében, de alakulhatnak EGTC-k konkrét fejlesztési projektek megvalósítása és fenntartása érdekében is. A jogszabály lehetővé teszi, hogy a határ két oldalán fekvő különböző szintű önkormányzatok közötti együttműködésen kívül nemzetközi projektársulások is létrejöhessenek.

5.2.2 Ister-Granum EGTC

Az Ister-Granum EGTC-t 2008. május 6-án, az Európai Unióban harmadikként 47 magyarországi és 39 szlovákiai önkormányzat hozta létre. Igazgatójává Udvardi Pétert választották, Az EGTC társelnökeivé (kétéves időtartamra) Meggyes Tamás esztergomi és Ján Oravec párkányi polgármestert választották. Az alapszabály értelmében a kétéves ciklust követően a területi rotáció elvének megfelelően választanak majd két új társelnököt a régió más térségeiből. Az elnökségi feladatokat ellátó Szenátus további hat tagja: Asbóth Sándor (Dunamocs), Pavel Bakonyi (Zselíz) és Drapák Károly (Muzsla) Szlovákiából, valamint Gyurcsík Mihály (Szokolya), Hadházy Sándor (Visegrád) és Kupcsok Lajos (Piliscsaba) Magyarországról. Az új csoportosulás felügyelő bizottságába Dr. Cséfalvay Zoltán közgazdászt, az Andrassy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem tanárát, Dr. Entz Géza művészettörténészt, valamint dr. Hámory Jenő közgazdászt választották meg a polgármesterek. Az EGTC adminisztratív feladatait továbbra is az eurorégió ügynöksége látja el. Maga az eurorégió elnevezés megmarad, de csak földrajzi értelemben, a

térségfejlesztési intézmények az új EGTC keretein belül működnek tovább. Az alapszabályt és az egyezményt mindkét állam illetékes szervei és a brüsszeli Bizottság is regisztrálta.

5.2.3 Az Ister-Granum EGTC és a civil szektor

Az új együttműködési forma lehetőséget biztosít az eddigi intézményrendszer átalakítására is. A legfőbb döntéshozó szerv továbbra is a polgármesterekből álló Közgyűlés lesz. A közgyűlések közötti időszakban az ügyeket a nyolc fős Szenátus viszi. A Közgyűlés mellett hat szakbizottság alakult, amelyek önálló albizottságokat hozhatnak létre. A szakbizottságok a következők:

- Külkapcsolati Bizottság
- Humánpolitikai Bizottság
- Gazdasági és Vagyongazdálkodási Bizottság
- Környezetvédelmi Bizottság
- Ipari és Közlekedési Bizottság
- Kulturális és Idegenforgalmi Bizottság

A döntéshozó testületek mellett felállításra kerül egy tanácsadó szerv is, amelynek feladata az EGTC-vel kapcsolatos stratégiai döntések meghozatala. A Régiófejlesztési Tanács tizennyolc tagja dönt a fejlesztési irányokról, az új EGTC külkapcsolatainak kialakításáról, a projektek sorrendjéről. Az általuk javasolt határozatokat dolgozzák ki a szakbizottságok, és ezek kerülnek aztán a Közgyűlés elé. A Régiófejlesztési Tanács újdonsága, hogy egyesíti a három szektor képviselőit: a Szenátus hat tagján kívül (önkormányzatok), a három legnagyobb munkaadó vállalatot, a három kereskedelmi és iparkamara képviselőjét, valamint a regionális civil parlament hat tagját foglalja magában. A legfontosabb döntések meghozatala előtt tehát a vállalkozók és a civilek is bekapcsolódnak a folyamatba, és a véleményük meghatározó voltát biztosítja az egyenlő szavazati rendszer.

5.2.4 Az Ister-Granum EGTC tervezett fejlesztései

2013-ig összesen 216 millió euró áll rendelkezésre a magyar-szlovák határ mentén fekvő térségek fejlesztésére. A 681 km-es magyar-szlovák közös határból mintegy 100 km esik az Ister-Granum EGTC területére. A tervek között szerepel az Ister-Granum határon átnyúló borút létrehozása, amelynek egyik ága Piliscsévrről, másik ága Süttőről indul, és a Mária Valéria hídon áthaladva ismét kettéválik: egyik ága Muzslán át vezet Kürt irányában, a másik ága a Garam mentén halad észak felé. Mindkét „főútról” borvidéken kívüli „mellékutak” ágaznak le, amelyek lehetővé teszik olyan településeknek a borturizmusban történő megjelenését is, amelyeknek másképpen erre kevés esélyük volna. Ugyancsak fontos fejlesztési terv a régió turisztikai információs rendszerének kiépítése. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a régió összes településén megtalálható látnivalókat, az év folyamán sorra kerülő rendezvényeket és a turisztikai szolgáltatásokat egy közös internetes felületen elérhetővé teszik. A turisták jobb tájékoztatása céljából 22 helyen készülnek felállítani érintőképernyős infokioszkokat, amelyeken keresztül az ide érkező vendégek mindent megtudhatnak az Ister-Granum eurorégió területén igénybe vehető szolgáltatásokról, rendezvényekről. Minden településen kialakításra kerül egy-egy infopont, ahol a régió kiadványai elérhetőek lesznek. A turisztikai fejlesztések között több témát is szerepel: a középkori emlékeket összekötő „Időutazás”, a gyümölcskultúra felélesztését célzó „Az ország almája”, a hobbi kerékpározás infrastruktúráját kialakító „Két keréken”. Fejleszteni kívánják a vízi turizmust és az aktív turisztikai szolgáltatásokat is összekapcsolni egységes rendszerbe. Közvetlenül a civil szektort érintő terv a szolgáltatói háttér fejlesztése. Itt az egyes kistérségekben olyan irodák létrehozása a cél, amelyek segíteni tudnak a civileknek pályázatot írni, információkat nyújtanak, tanácsokat adnak jogi és könyvelési kérdésekben, tanulmányutakat és képzéseket szerveznek. A projektek kidolgozása közben széles körű egyeztetésre kerül sor, amelyben a civil szervezetek is részt vehetnek. A régió vezetői 2013-ig mintegy 25–30 millió euró összegű támogatás elnyerését remélik az EGTC létrehozásától és a kidolgozásra kerülő projektektől.

5.2.5 EGTC pályázatok

Az EGTC fennállása óta sikeres pályázatokat nyújt be a térség fejlődését elősegítő projektek megvalósításához szükséges anyagi forrásokra, melyet az Európai Unió biztosít az eurorégió számára. Az EGTC keretein belül megvalósult pályázatok:

- A regionális civil szféra erősítése (2002/2003)
Célja: a határ két oldalán működő nonprofit szervezetek közötti kapcsolatok fejlesztése, a sikeres együttműködés alapjainak lerakása, ezáltal az eurorégió fejlődése érdekében megvalósuló projektek és az együttműködésben résztvevők számának látványos bővítése.
- Információs térképtáblák (2003/2004)
Célja: az ide látogató turisták számára minél teljesebb körű tájékoztatást nyújtani a régió idegenforgalmi adottságairól, ezzel növelni az itt eltöltött időt és a térség települései számára biztosítani a megjelenést.
- Pilisi túrakerékpár útvonalak (2003/2004)
Célja: az útvonalak kijelölésével és kitáblázásával a szolgáltatások körének bővítése, ezáltal a régió turisztikai vonzerejének bővítése és a kerékpárosok erdei közlekedésének szabályozott mederbe kényszerítése. Az úthálózat és a szolgáltatások körének folyamatos bővítése a határ mindkét oldalán.
- Regionális gazdasági portál (2004/2005)
Célja: a határ két oldalán működő gazdasági vállalkozások közötti kapcsolatok, az információáramlás biztosítása, ezáltal a régió gazdasági életének és munkaerőpiacának élénkítése.
- Ister-Granum Vállalkozási-logisztikai Övezet, új Duna-híd: megvalósíthatósági tanulmányok (2005)
Célja: Az eurorégió ipari területéhez kapcsolódó logisztikai szolgáltatási háttér megteremtésének megalapozása, a régió további fejlődését alapjaiban meghatározó új Duna-híd tervezési munkálatainak megkezdése.
- Az eurorégió civil portáljának kialakítása (2005/2006)
Célja: Az eurorégióban működő civil szervezetek közötti interakciók számának, intenzitásának növelése, az információáramlás legfőbb eszközének megteremtése, pályázatok, közös projektek számának növelése.

- Az eurorégió civil szervezeteinek kapcsolatvizsgálata (2005/2006)
Célja: A régióban működő civil szervezetek anyagi potenciáljának, valamint meglévő kapcsolatrendszerének felmérésével arra keresték a kutatók a választ, hogy milyen esélye van a regionális civil integrációnak.
- Ipoly-hidak terveztetése (2006/2007)
Célja: az Ipoly-völgy két partja közötti integrációs folyamatok elindítása , valamint a projekt keretében megvalósítani a helemba-ipolydamásdi, a vámosmikola-
ipolypásztói Ipoly-híd kiviteli terveit és a Tésa-Ipolyvisk közötti közúti határátkelőhöz vezető út felújítási tervének elkészítése.
- Hallépcsők az Ipolyon (2006/2007)
Célja: az Ipoly folyó szabályozása következtében kialakult természeti károk mérséklése. Az ipolytölgyesi és az ipolyszakállosi duzzasztóművek mellett létesül a halak vándorlását lehetővé tévő hallépcső. A beruházáshoz kapcsolódóan ökoturisztikai fejlesztések is megvalósulnak.
- Regionális civil parlament létrehozása (2006/2007)
Célja: a régió civil társadalmának közös fórum létrehozása, közös projektek, rendezvények megvalósítása, integráció, forrásbevonó képesség növelése, a regionalizmus társadalmasítása.
- KOMP-Kulturális, oktatási, multietnikus program (2006/2008)
Célja: az Ister-Granum Eurorégióban élő nemzeti kisebbségek (elsősorban magyarok, szlovákok és romák) közötti közeledés, egymás jobb megismerésének előmozdítása, a nemzetiségek által működtetett intézmények, civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítése.
- Határtalanul. Norvég Civil Támogatás Alap-pályázat (2008/2009)
Célja: a régió civil szervezeteit segítő térségi szolgáltatói hálózat kialakítása. Elkészül a régió civil szervezeteinek magyar és szlovák nyelvű adattára, az arculatterv és három szolgáltató iroda megnyitására kerül sor.
- EGTC. URBACT-projekt (2008/2010)
Célja: a határ menti együttműködéseknel meglévő tapasztalatok megosztása, valamint a együttműködések szilárdabb intézményi háttérének megteremtéséhez szükséges vizsgálatok elvégzése.

(forrás: www.istergranum.hu)

5.3 Vinum Ister-Granum Regionis Borlovagrend

A Mária Valéria híd átadása számos területen teremtette meg a két határ menti térség közötti együttműködés feltételeit. A híd átadása után szinte nincs is olyan téma, amely ne hívott volna életre úttörő jellegű kezdeményezést. Valószínűleg Európában is egyedülálló módon, így alakult meg az egyesületként működő Ister-Granum Borlovagrend is 2004-ben. A lovagrend tagsága az eurorégió magyar és szlovák bortermelő vidékeiről verbuválódott, s mára számos sikeres rendezvény megvalósítója lett. 2004. december 21-én alakult meg a borlovagrend. Célja, hogy a régi Esztergom vármegye szőlő- és borkultúráját élessze újjá. A borrendnek két ünnepe van: a Szent Donát napi szőlő és borünnep április 24. és az esztergomi Hídünnepség időpontja. Ezeken a napokon borlovag avatásra és felvonulásra kerül sor. A felvonuláson mindegyik borlovagrend a saját zászlója alatt vonul fel, amelyből kiderül, hogy hová tartozik, melyik régióból érkezett. Az avatóműsor keretében a jelölteknek próbát kell tenniük. Először is válaszolniuk kell az Ister-Granum Eurorégióval és a borászattal kapcsolatos kérdésekre. A gyakorlati próba része, hogy bort kell lopóval kiszívni és poharakba kitölteni. Ki kell tudni nyitni szakszerűen egy üveg bort, és körbe kell kínálni a jelenlévők között. Ha mindez jól megy, és a jelöltek megfelelték a próbán, akkor esküt tesznek, és borlovaggá avatják őket.

A borlovagrend célja az Ister-Granum Eurorégió szőlő és bortermelési, és a hozzá kapcsolódó történeti-kulturális hagyományainak-értékeinek fejlesztése és megerősítése, illetve az abban való részvétel. A borvidék, termőhely, illetve az itt termelt borok hírnevének, minőségének védelme, a borkultúra megismertetése és színvonalának emelése, a borturizmus fejlesztése, nemzetközi borút szervezése. Közös rendezvényekkel kifejezni azt a meggyőződését, hogy sem a Duna, sem az országhatár nem választhatja el az embereket és a kultúrákat, az azonos ökológiai adottságú területeket.

Az Esztergomi Nyári Játékok keretén belül kerül megrendezésre a hagyományörző Ister-Granum Regulus bor- és népművészeti fesztivál, ahol a két ország népművészeti csoportjai adnak egymásnak találkozót. A csoportok változatos programokkal szórakoztatják a Duna mindkét partjáról idelátogató közönséget.

6. Kulturális rendezvények

6.1 Hídünnep

A híd átadása óta a két város közös rendezésében kerül sor a Hídünnep elnevezésű eseményre, melyet a híd 1895-ös átadásának időpontjában szeptember utolsó hétvégéjén rendeznek meg. Szerves része a Duna Menti Folklórfesztivál is, amely Párkányban kerül megrendezésre. A párkányi és az esztergomi emberek ilyenkor nemcsak a híd újjáépítését, hanem az emberi, társadalmi, kulturális és gazdasági kapcsolatok újraeledését is ünneplik. A rendezvény helyszíne Párkányban a sétálóutca, Esztergomban pedig a Széchenyi tér. A Hídünnep elmaradhatatlan része a Hídfutás. Az esztergomi Nagy Duna-sétányról indul, és a párkányi Vadas termálfürdőben ér véget. A Hídünnep alkalmából gazdag kulturális programok várják az érdeklődőket.

6.2 Vízi karnevál a Kis-Dunán

Az esztergomi lampionos felvonulás több tekintetben is egyedülálló rendezvény. Hosszú évek óta a legnépszerűbb helyi látványosságok közé tartozik. Az egyénileg díszített, lampionokkal kivilágított, Kis-Dunán leúszó hajókra nem csak a helyiek kíváncsiak. Sokan jönnek a környékről is. Az EU-hoz való csatlakozás óta a párkányi hajósok is rendszeres résztvevői ennek a sokszínű kavalkádnak. Az eseményre április utolsó napján, az Ister-Granum ünnepség előestéjén kerül sor. A Kis-Dunán kezdődő fesztivál egy hangulatos utcabállal egybekötött díjátadóval fejeződik be a Széchenyi téren.

6.3 Kulturális fesztivál a Szikince-patak völgyében

A Ghymes együttes, az esztergomi Eurohíd Alapítvány, valamint a Párkány és Vidéke Kulturális Társulás összefogásával, hagyományteremtés szándékával jött létre 2006-ban a Szikince-Ghymes fesztivál. 2009-től a rendezvény Szikince fesztivál néven működik tovább. A fesztivál a Szikince-patak völgyének négy településén Kéménd-Iszomfalva, Garampáld, Kisgyarmat, Zalaba, községekben kerül megrendezésre. A fesztivál faluról-falura vándorol a rendezvény ideje alatt. Ez a fesztivál igazi regionális kezdeményezésnek mondható. Az ötletet Szarka Gyula a Ghymes együttes alapítója vetette fel. A régióban vannak népművészeti fesztiválok, rockfesztiválok és sok más rendezvény,

de ilyen jellegű nem létezik a tágabb régióban sem. A hely kiválasztásánál szerepet játszott, hogy egy meglehetősen háttérbe szorult térség, de a hely varázslatos, néprajzi szempontból is különleges, az úgynevezett kurtaszoknyás falvak vidéke. A programok kialakításánál fontos szempont, hogy olyan produciók legyenek, amiből hiány van. A programokhoz szervesen társul a gasztronómia. Nyílt célja a fesztiválnak, hogy ösztönzést adjon a vidéki turizmusnak.

Szikince fesztivál

6.4 Európa Nap Párkányban

A közeljövő érdekes eseményének ígérkezik az Európa Nap, amely a magyarországi, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium támogatásával szervez a párkányi Városi Művelődési Központ. A rendezvény május 8-án kerül megrendezésre. Az Európa-Napot az Európai Unió több országában is megünneplik. 61 évvel ezelőtt 1950 május 9-én terjesztette elő Robert Shumann az Európa újjászervezésére vonatkozó javaslatát, mely akkor elengedhetetlen feltétele volt a békés kapcsolatok fenntartásának. Az Európa Nap alkalmából olyan rendezvények és fesztiválok kerülnek megrendezésre, melyek Európát közelebb viszik a polgárokhoz, az únió népeit viszont egymáshoz. Párkányban az egyik helyszín a Vadas termálfürdőben lesz, itt az Egészséges Európáért című program valósul meg. A rendezvény fő helyszíne a Duna-sétány illetve annak parkolója. Itt két színpadon váltják majd egymást a programok, megnyílik a borsétány, a helyi és a régió kézművesei és tájházai interaktív foglalkozást tartanak. Rotyogtató címszó alatt főzőverseny is lesz.

7. Civil szervezetek, alapítványok

„A civil szervezetek bővítik a kultúrák, a tudományos értékek, a nézetek pluralizmusát, elősegítik a jogsértések, az intolerancia, a nacionalista megnyilvánulások feloldását.“

(Hankiss Elemér)

(Kondorosi Ferenc: Civil társadalom Magyarországon (1998) 133. old.)

7.1 Párkány és Vidéke Kulturális Társulás

Az 1989-es fordulat új helyzetet teremtett a kulturális önszerveződés terén is. Létrejött a Párkány és Vidéke Kulturális Társulás, amely 1994-ben alapítványként kezdte meg működését. 1997-től polgári társulásként folytatja tevékenységét. A kulturális társulás rendezésében valósul meg minden évben a Balassi Kulturális Napok rendezvénysorozata. Emellett emlékhelyek létesítése, emléktáblák kihelyezése és helytörténeti-helyismereti kiadványok is jelzik a társaság munkáját. Tevékenységükben helyet kapnak rendezvények, támogatási programok, kiadványok, szakmai fórumok szervezése, közösségi programok megvalósítása. A társulás biztosítja a Hídőr-projekt háttérét, amelynek keretében valósul meg a Párkányi Hídőr Könyvünnep és az Aquaphone projekt is, amely tulajdonképpen átbeszélés a Dunán. Az Aquaphone performance azt a jelenséget szándékozik megjeleníteni a művészet segítségével, mikor még semmi lehetőség nem volt a Duna másik partján élőkkel a kapcsolatteremtésre, és az emberek esténként lementek a Dunához és beszélgettek. A folyó vize fél kilométeren át vitte a hangokat.

7.2 Balassi Klub

1982-ben indult, 1991-től a Párkány és Vidéke Kulturális Alapítvány, majd 1994-től a Párkány és Vidéke Kulturális Társulás részeként működik. A 80-as években a szervezet egyfajta ellenzéki szerepet is betöltött. A rendezvények kulturális jellegűek voltak amelybe politikai és közéleti kérdések is bele voltak csempészve. 1989 után már szabad volt nyíltan politizálni, de a klub tevékenységének megmaradt a közművelődési, kulturális, identitásépítő jellege. A rendszerváltás után a klub felvette a kapcsolatot az esztergomi Balassa Bálint Társasággal. Az első időszakban a kapcsolat elsősorban személyes szinten működött. A Mária Valéria híd átadását követően nyílt igazán alkalom a közös rendezvények lebonyolítására. A Balassi emlékében közös Balassi-konferencia került

megrendezésre, amit Esztergom önkormányzata is támogatott, Balassi halálának évfordulóján és a Reneszánsz Emlékév alkalmából közös török-magyar estre került sor Esztergomban.

7.3 Déli Régió Regionális Fejlesztési Ügynökség

Az ügynökség 2004. április 15-én alapított azzal a céllal, hogy intézményes eszköze lesz a regionális fejlesztésnek és szervezi és irányítja a regionális fejlődésre összpontosító szubjektumok munkáját a következő területeken: gazdaság, kultúra, tudomány, iskolaügy, környezetvédelem, határon átnyúló együttműködések.

A társulás alapítói: Déli Régió - falvak társulása, Udvard és Vidéke Községek Társulása, Párkány város, Jövő 200 Alapítvány, Kürt 1075 Kft., Párkány és Vidéke Kulturális Társulás, Vadas Kft. Működésének földrajzilag behatárolt területei: Párkány és vidéke, az Érsekújvári járás, valamint Léva járás egyes részei és Észak - Komárom.

7.4 Jövő 2000 Alapítvány-Muzsla

A Jövő 2000 Alapítványt Muzsla község önkormányzata alapította a Fórum Információs Központ közreműködésével. Az alapítvány legfontosabb célja a kulturális, sport és egyéb társadalmi rendezvények támogatása a helyi népszokások megóvása és a regionális együttműködés kezdeményezése. 2002-ben az alapítvány lett az Ister-Granum Kis-régió regionális pályázati alapítványa a szlovák oldalon. Az alapítvány felvállalta a civil szervezetek támogatását, együttműködési koordinálását és a közös intézmények kiépítését a kultúra és a művelődés, valamint a környezetvédelmi tevékenység támogatását.

7.5 A párkányi Szlovák-Magyar Baráti Társaság

A Szlovák-Magyar Baráti Társaság több mint 15 éve tevékenykedik Párkányban. Már az alakuló gyűlésen a 150 jelenlevő közül 120 aláírta a belépő nyilatkozatot. A társaság igyekszik a két nemzet és nemzetiség kapcsolatát jobbá tenni és különféle kulturális rendezvényeket is szervez. Az anyaggyűjtés során részt vettem a társaság 2011 március 31-én tartott évzáróján, ahol egy nagyon kellemes élményben volt részem. Egy nyitrai idős úr is jelen volt, aki már korábban felvette a kapcsolatot az elnöknővel, aki meghívta őt az évzáróra. Az úr elmondta, hogy sokat jár Magyarországra és szeretne megtanulni magyarul. Sokáig kereste a kapcsolatot, míg rátalált erre a társaságra és

szeretne tag lenni. Nagy örömmel fogadták a jelentkezését. Számomra ez is bizonyíték, hogy az úgynevezett „egyszerű“ emberek között nincsenek konfliktusok. Talán a politikusok, akik a konfliktusokat gerjesztik példát vehetnének az ilyen emberek hozzáállásából.

A társaság tevékenységét egy interjú alapján szeretném bemutatni amit az SZMBT társelnöknőjével, PaedDr. Kornélia Slabákovával készített Czigler Mónika.

- *„Mikor alakult a Társaság?”*

- A Társaság 1994. március 24-én alakult, és országos hatókörrel rendelkező polgári társulásként lett bejegyezve. 1996. január 19-én kezdte tevékenységét Párkányban Jozef Slabák és Csicsay Alajos vezetésével. Mindjárt akkor a szervezet tagja lettem, mert úgy gondolom, hogy az embereket nem szabadna, hogy szétválassza, hogy milyen nemzetiségűek. Épp ellenkezőleg, kölcsönösen kellene, hogy ismerjék és gazdagítsák egymást, ill. együttműködjenek. Az emberek akkor is kell, hogy tudjanak egymással kommunikálni, ha más nemzetiségűek is. Azt gondolom, nem azon múlik, hogy valaki magyar vagy szlovák. Az a fontos, hogy hajlandó legyen kommunikálni, és a többi nemzetiséggel szemben is ember maradjon. Főként most, hogy az EU tagjai vagyunk.

- *Mik voltak a társaság első lépései?*

- A szervezet azzal kezdte tevékenységét, hogy rögzítette a tevékenység általános alapelveit. Ezeknek az volt az alapjuk, hogy az itt élő magyarok és szlovákok kölcsönös barátsága elmélyül, és hogy együtt élnek egyenlőségben, szabadságban, demokráciában és egymás kölcsönös lelki gazdagításában. Az első évek nagyon színesek voltak. Konferenciákat, szemináriumokat, találkozókat szerveztünk a politikai és a társadalmi élet jelentős személyiségeivel mint például Eduard Kukannal, Michal Kováčsal, Vladimír Palkoval, Rudolf Chmellel és másokkal. A társaság tagjai kinyilvánították a kormány és parlament antidemokratikus intézkedéseivel szemben való álláspontjukat, például a kisebbségek hivatali érintkezésben való nyelvhasználatával kapcsolatban. Mindezek mellett nemcsak véleményt nyilvánítottak, hanem részt is vettek a problémák megoldásában.

- *Mi volt a társaság tevékenységének fő motívuma?*

- 1996 októberében „Szlovák-magyar kapcsolatok - hidak a 3. évezred Európájában“ címmel megrendezésre került egy konferencia gazdag nemzetközi részvétellel. Ezzel szorosan összefügg az első öt év tevékenységének fő motívuma is. Igyekeztünk hozzájárulni a Párkány és Esztergom közötti híd felújításához, amelynek sérült csonkjai az államközi és az országon belül uralkodó szlovák-magyar kapcsolatok nem túl örömteli

állapotára emlékeztettek. A pozsonyi, budapesti, brüsszeli valamint strasbourgi személyes találkozók és egyeztetések eredménye a mára újjáépített Mária Valéria híd, amely az új viszonyok szimbólumává vált. Ezen kívül az alapító bizottság vezetésével a társaság az itt élő magyarok és szlovákok egymás kölcsönös lelki gazdagításában fejtette ki tevékenységét különféle kulturális rendezvények, a politikai és társadalmi élet jelentős személyiségeivel folytatott beszélgetések szervezésével.

- *Mikor lett a társaság elnöknője?*

- 2003 júniusában választották újjá a társaság vezetőségét. Juraj Gajdošíkkaal együtt lettünk az elnökök. Az új vezetőség rögtön a társaság megalapításának 10. évfordulója alkalmából megrendezett ünnepség megszervezésével kezdte tevékenységét, amely 2004. április 7-én volt. Az előző elnökök emléklapokkal lettek kitüntetve tevékenységükért. Az ünnepség meghívott vendégei Farkas Iván, a Szlovák Parlament képviselője, Dániel Erzsébet, a Csemadok Járási Bizottságának elnöknője és az Ister-Granum Eurorégió Civil Parlamentjének társelnöknője voltak. Ő már akkor jelezte egy kulturális együttműködés lehetőségét, amelyet természetesen üdvözlünk. További vendégeink voltak a szomszédos Magyarországról Kolombán György, az Esztergomi Városi Önkormányzat képviselője és Kápolnai Dezső, a Rudnay Sándor Kulturális és Városvédő Egyesület elnöke. 2004 májusában neki köszönhetően meglátogathattuk a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetemet. Ezúton szeretnék köszönetet mondani Käfer István professzor úrnak, a Szlavisztika és Közép-Európa Intézet akkori vezetőjének a lehetőségért, hogy megismerhettük az egyetemet belülről is. Értékes tapasztalat volt számunkra, különösen nekem, hisz a párkányi Szlovák Tanítási Nyelvű Gimnázium nevelő tanácsadónője vagyok. Ennek a látogatásnak köszönhetően új információkat tudtam átadni tanulóinknak az egyetemről. Sajnálatos, hogy a társaság kevesebb tagja vett részt a látogatáson, mint amennyinek lehetősége lett volna. Mostanság valahogy kevesebb idejük van az embereknek a társasági és kulturális rendezvényekre. Felgyorsult életünk tele van kötelezettségekkel és változásokkal, néha viszont jó egy kicsit megállni és elgondolkodni. Hiszen, mondják, nemcsak kenyérral él az ember. Ebben a mai rohanásban ez a mondat egyre inkább aktuálissá válik. Szükséges időt találni a pihenésre, kultúrára, barátokra, ismerősökre és rokonokra is, valamint új és érdekes dolgok megismerésére.

- *Az előbb említett intézményekkel és szervezetekkel továbbra is tartják a kapcsolatot?*

- Nemrégiben, 2007 novemberében egy újabb látogatást szerveztünk a katolikus egyetemre Piliscsabára a társaság néhány tagja és Nyitrakorosból (Krušovce) érkező vendégeink, Hubinsky polgármester úr és kollégái részvételével. Ismét megálltunk Rudnay

Sándor sírjánál az esztergomi Bazilikában. Nyitrakoroson egy Tapolcsánytól nem messzire található községben, 2004-ben létrehozták társaságunk segítségével Rudnay Sándor emlékszobáját, aki 15 évig működött ott. Köszönet illeti Käfer és Žilka professzor urakat, ill. Kápolnai urat is a tárgyak összegyűjtéséért. Nyitrakorossal azóta is tartjuk a kapcsolatot, és továbbra is folytatjuk a megkezdett munkát. 2004 májusában vezetőségünk gyalogtúrát szervezett a Vaskapuhoz, a gyönyörű kilátóhelyhez Esztergom felett. Még ez év júniusában részt vettünk a magyar-szlovák ünnepélyes találkozón Esztergomban. Megtisztelve éreztük magunkat, hogy részt vehettünk ezen a jeles eseményen, amelynek keretén belül koszorút helyeztünk el Rudnay Sándor sírján a bazilika épületében.

- A szervezet részese lehetett a legutóbbi magyar-szlovák külügyminiszteri találkozónak. Miként történt ez?

- 2007. november 16-án nagy megtiszteltetés ért minket, mikor üdvözölhettük körünkben a Magyar Köztársaság külügyminiszter asszonyát, Göncz Kingát és Szlovákia külügyminiszterét, Ján Kubiš urat. Nagy érdeklődéssel hallgatták elbeszéléseinket tevékenységünkről, és köszönetüket és elismerésüket fejezték ki tevékenységünkért.

- Mik a további tevékenységeik, ill. miket terveznek a jövőben?

- Bekapcsolódunk a városunk és környéke környezetének védelmével foglalkozó tevékenységbe is. Gajdošík úr, társelnököm a valóságban ennek a területnek a szakembere. Nagyon aktívan foglalkozik az ökológia és környezetvédelem témában rendezett versenyek szervezésével. Ez azt jelenti, hogy a szlovák és magyar alapiskola tanulói csakúgy, mint a gimnázium tanulói bekapcsolódnak az ilyen témájú versenyekbe. Diákjaink a versenyeken nagyon sikeresek, és az első helyeken végeznek. Az együttműködés Magyarországgal ezen a területen nagyon élő. Művelődési folyamatról van itt tehát szó, amely során a diákok megismerkednek a környezetvédelem szükségességével és lehetőségeivel. Ennek nagy jelentősége és perspektívája van, mert ők fogják alkotni a jövő társadalmát, és nekik kell majd védeni a környezetet a következő generációk számára. Ha ezt most jól megtanulják, a későbbiekben jól is fogják csinálni. Ez a program egész biztos a jövőben is működni fog. Ami a felnőttekkel való együttműködést illeti, ezen a téren még konkrét elképzeléseink nincsenek. A jövőben is szeretnénk hasonló szellemben dolgozni, mint azt ez idáig tettük, folytatni a megkezdett munkát, kulturális és társadalmi eseményeket, beszélgetéseket szervezni, és szívesen együttműködnénk más szervezetekkel, ill. egyesületekkel is, amelyek érdeklődést mutatnak.“

(Czigler Mónika,Civil hírmondó,2007. Ősz)

A 2008-as év elején a társaság egy opera előadáson vett részt a Nemzeti Színházban, Verdi Traviátáját nézték meg. Kiemelkedő esemény volt október 17-én a Krušovcei látogatás, ahol a társaság tagjai több meghívott vendéggel együtt meglátogatták Rudnay Sándor emlékszobáját.

A társaság nagyban hozzájárult az 1919-es párkányi csata hőseinek emlékművének helyreállításában. A 2009-es év legfontosabb eseménye volt a párkányi csata 90. évfordulója alkalmából megrendezett megemlékezés, ahol megjelent Dušan Čaplovič, az akkori kormány alelnöke, Vladimír Galuška, a Cseh Köztársaság szlovákiai nagykövete, Gerő Ervin, a losonci SZMBT alapító tagja és legelső elnöke. A megemlékezésen lerótták kegyeletüket a meghalt hősök előtt.

A társaság továbbra is a békés egymás mellett élés és a kölcsönös tiszteletben tartás jegyében folytatja tevékenységét. Ezen megfogalmazott gondolatok időszerűségét bizonyítják az áldozatok emléktábláján található sorok:

„Ezek az áldozatok köteleznek bennünket:

Szlovákokat, Cseheket, Magyarokat arra, hogy közösen igyekezzünk az egyesült Európába, amelyben a területek hódítása értelmét veszíti, és a Duna mindkét partján élőket tartós békében összeköti.”

8. Az írott sajtó és elektronikus média

8.1 A Mi Lapunk-Párkány és Vidéke (Naše noviny-Štúrovo a okolie)

Az 1989-es változások meghozták a párkányi sajtó újraindulását is. Az újonnan megválasztott képviselőtestület fontos feladatának tekintette a lakosság széleskörű tájékoztatását. A Párkányi Városi Hivatal részéről történt egy kezdeményezés helyi témákkal, aktualitásokkal foglalkozó lap kiadására, ezért nem is váratott sokáig magára a Párkány és Vidéke első számának megjelenése. 1991 decemberében napvilágot látott Párkány város önkormányzata lapjának I. évfolyam 1. száma. Ezt azonban novemberben megelőzte egy ún. nulladik szám, melynek beköszöntőjében a szerkesztőbizottság pontosan meghatározta a lap feladatát, küldetését. Első főszerkesztője Himmler György, jelenlegi főszerkesztője Kasza Szép Éva, aki a többtagú szerkesztőbizottsággal közösen alakítja hónapról hónapra a lap tartalmát. 1991 óta a lap havilapként jelenik meg megszakítás nélkül. A lap célja, hogy tájékoztasson a város és a régió történéseiről, kulturális és politikai eseményeiről. A lap feladatai közé tartozik az önkormányzat, a civil és kulturális szervezetek közérdekű információinak közzlése. Elsősorban viszont a helyi jellegű témák kapnak teret. A lap eredetileg nyolc oldalon jelent meg, mára ez a terjedelem tizenhatra bővült

8.1.1 A lap tartalmi megjelenése, interetnikus kapcsolatok

A Párkány és Vidéke kezdettől fogva, magyar és szlovák nyelvű írásokat egyaránt közöl. Két nyelven jelennek meg a városi hivatal közleményei és az önkormányzat hírei, valamint az elmúlt hónap városbeli és környékbeli történéseit összefoglaló rész. Elsősorban a szlovák nemzetiségű, a magyar nyelvet még passzívan sem értő olvasók igényeit kívánják kielégíteni a fordítások. A lap felkínálja mindkét etnikum számára az egymás kultúrájával, nyelvével való ismerkedést és egyébként is teret ad bárki számára, aki úgy érzi, közügyekkel, helytörténettel kapcsolatos vagy közérdeklődésre számot tartó mondanója, illetve írnia van.

8.1.2 Lapkiadás, lapterjesztés

A Párkány és Vidéke lapot a Párkányi Városi Művelődési Központ adja ki, havonta 5000 példányban jelenik meg, és teljesen ingyenes.

A lap kizárólag a Szlovák Posta alkalmazottai révén jut el minden párkányi háztartásba. Párkányon kívül a lapot nem terjesztik. Ennek oka az, hogy a párkányi körzethez tartozó mintegy 22 település önkormányzatainak nincs módjuk beszállni a lapkiadás költségeibe.

Ami a terjesztés internetes változatát illeti, a város hivatalos honlapján, www.sturovo.sk, olvashatóak a Párkány és Vidéke egyes számai 2003 októbere óta egészen napjainkig.

8.1.3 Elképzelések a jövőt illetően

A lapterjedelem bővítésére mindenképpen lenne igény, de természetesen, mint minden a mai világban, ez is teljes mértékben pénz és ráfordított anyagiak kérdése. A Párkány és Vidéke című lap immár két évtizede szolgálja töretlenül a párkányi és környékbeli, mindkét etnikumhoz tartozó olvasóközönséget. A lap teret ad minden, a közügyekről, a kulturális vagy egyéb eseményekről tudósító írásoknak vagy pedig helytörténettel foglalkozó cikkeknek, szerzőtől és nyelvi hovatartozástól függetlenül. E mellett a nyitottság mellett másik nagy előnye a lapnak, hogy ingyenesen jut el valamennyi párkányi háztartásba, tehát a helyi lakosok mindenféle anyagi ellenszolgáltatás nélkül tájékozódhatnak a városban és a régióban történt vagy a közeljövőben történő legfontosabb eseményekről.

(Tátyi Tibor tanulmánya alapján, A Párkány és Vidéke című havilap, Kissebbségek és kulturális közösségek az Ister-Granum Eurorégióban, 225-233 old.)

8.2 Hídlap – Esztergom és Vidéke hetilapja

8.2.1 Történelem

A Hídlap több mint hét éve jelenik meg Esztergomban és környékén. Napilapként indult 2003. nyarán azzal a céllal, hogy a formálódó Ister-Granum Eurorégió lapja legyen, segítsen abban, hogy a térség lakói megismerjék egymást. Különleges értéke, hogy a kezdetektől fogva nem csak Magyarországon, de Szlovákiában is megjelenik. 2007-ben történt az első jelentős változás a lap szerkezetében: az újságárusoknál kapható napilapot egy ingyenes terjesztésű, először csak Esztergomban megjelenő 32 oldalas, magazin jellegű hetilap váltotta fel. Nem sokkal később a példányszám közel megháromszorozásával ismét betöltötte régiós szerepét: a mai napig 34 ezer példányban, 56 oldalon jelenik meg az ingyenesen terjesztett közéleti-kulturális magazin.

8.2.2 Irányvonal

Mivel az olvasótábor maximálisan heterogén, ezért speciális rovatszerkezetet dolgozott ki a lap szerkesztősége, ahol – erősítve a régiós törekvéseket – szlovákiai és magyarországi magyarok egyaránt dolgoznak. A Hídlap főszerkesztője Bukovics Krisztián, aki párkányi lakos. A Hídlap nem titkolt célja, hogy a régió központját történelméből fakadóan, de azon túllépve, az elmúlt években önként is vállaló Esztergom központi szerepét erősítse. Kiemelt szerepet kaptak az újságban a térség életét befolyásoló beruházások, és minden olyan – egyébként főként Esztergomon keresztül érkező – gazdasági, politikai kezdeményezés, amelynek célja az egységes, határokon átnyúló közösség megőrzését célozzák.

8.2.3 Hídlap a közösségért

A közéleti, egyértelmű irányvonal mellett a Hídlap számos rovattal igyekszik megszólítani az olvasóit. Különösen nagy figyelmet fordít a kultúrára, amelyet állandó nyereményjátékokkal igyekszik közelebb vinni mindenkihez, csakúgy, mint a város helytörténeti értékei esetében. Nem hiányoznak a lapból a jellegzetesen magazinós témák sem. Az életmód rovat mellett hetente jelennek meg fogyasztóvédelmi írások, csakúgy,

mint a lap autósrovata, ahol a lehetőségek szerint igyekszik minél nagyobb teret adni a hazai autóiparhoz köthető termékeknek. Állandó rovat a környezetvédelemre és a környék földrajzi adottságaira figyelmet irányító „zöldügy”, és kiemelt terjedelmet kap a térség sportélete is.

A lap közösségi feladatokat is igyekszik betölteni, az újság hasábjain keresztül ingyenes jogi és egészségügyi tanácsadást biztosít, a helyi állatmenhely saját, a Hídlap által ingyenesen biztosított rovattal rendelkezik. Egészen idén szeptemberig lehetőség volt ingyenes lakossági apróhirdetések feladására a lapban, amelyre óriási igény mutatkozott: hetente több száz esztergomi és környékbeli polgár hirdetése jelent meg. A www.hidlap.hu oldalon továbbra is ingyenesen jelenhetnek meg a lakossági apróhirdetések.

A lap célja, hogy kritikus, de nem elfogult, őszinte, objektív módon tudósítson a város és a régió mindennapjairól.

8.3 Párkányi és esztergomi TV

A Párkányi Televízió magán televízió, amely 2001 óta működik az önkormányzat támogatásával. A párkányi régió jelentős tájékoztatási forrásainak egyike. A műsorok sugárzása két nyelven - szlovákul és magyarul történik. A televízió adásában a közélet, a kulturális és sportélet történései kapnak teret riportok és meghívók formájában. Az ŠTV (Párkányi Televízió) regionális műsora 2007. március 4-én kezdte meg működését, mely havonta egy alkalommal kerül adásba. A Párkányi Televízió az Ister-Granum Eurorégió jelentős részén, elsősorban a magyar-szlovák határ menti településeken fogható. A regionális műsor lehetőséget ad az Ister-Granum Eurorégió településeinek a bemutatkozásra, a községek helyzetének, gondjainak ismertetésére, valamint a hirdetésre. Havi rendszerességgel egy megszabott időmennyiségben mutatja be a község értékeit, nevezetességeit, rendezvényeit, jubileumait, időszakos gondjait és jövőbeni céljait. A TV weboldalának segítségével az információk a lakosság még szélesebb köréhez jutnak el.

Esztergomban 1990-ben indult el a televíziós tevékenység. A helyi adás iránti érdeklődés miatt 1992-ben megalakult az Esztergomi Helyi Televíziós Egyesület, mely 1994-ben kezdte a műsorkészítést. Esztergom regionális központi szerepe miatt a televíziónak is a regionális célt kell szolgálnia. 2006-tól a televízió ETV néven működik. A Régió TV Esztergom egy olyan médium a térségben, mely közel 20 településen érhető el. Célja, hogy egy olyan egységes és átfogó kommunikációs tér legyen az itt élő emberek

számára, amely összeköti és közelebb hozza a térség lakóit. Azonnal frissülő, a régió aktuális történéseit megjelenítő médium szerepét kívánja betölteni az RTVE. Internetes oldalának köszönhetően a világ bármely részéről elérhető.

Összegzés

Szakdolgozatomnak azért választottam ezt a témát, mert átélhettem és saját szememmel láthattam milyen fejlődést hozott a Mária Valéria híd átadása Párkány és az egész déli régió életébe. Szerettem volna feltárni, mi az a mozgató erő ami ezt a fejlődést generálja. A híd átadása felerősítette a kapcsolatokat. A Párkányt és Esztergomot összekötő Duna-híd a földrajzi akadályokat is ledöntötte a két ország között. Az itt lakók számára a híd nemcsak a folyamatos átjárás lehetőségét biztosítja, hanem szimbólummá is vált: egy térség természetes összetartozását és a magyar-szlovák-európai összefogást és együttműködést is jelképezi. Munkámban arra törekedtem, hogy minél átfogóbb képet nyújtsak a szlovák-magyar kapcsolatok fejlődéséről és jelenlegi helyzetéről egy régió szemszögéből nézve. Párkány és Esztergom, de az egész régió kapcsolata több évszázados közös múltra tekint vissza, ami nem múlt és nem is múlhatott el nyomtalanul. A mai napig meghatározza a kapcsolatok alakulását.

Az első három fejezetben a történelmi múltat idéztem vissza. A történelmi források segítségével megismertettem Párkány és Esztergom múltját az őskortól egészen napjainkig. Ráműtattam a történelmi összefüggésekre a környező települések között, valamint megmutattam, melyek azok a történelmi tényezők, amelyek meghatározzák és összekötik a két várost és az egész régiót.

A negyedik fejezet a Mária Valéria hídról szól, melynek 2001 október 11-i átadása mérföldkőnek számít nemcsak Párkány és Esztergom, de az egész térség történetében. A híd új távlatokat nyitott a kapcsolatok alakulásában. A határon átnyúló kapcsolatok kiteljesedhettek és szorosabbá válhattak. A fejezet történelmi képet nyújt a Mária Valéria híd múltjáról és jelenéről, amely meghozta Párkány és Esztergom számára a fellendülést mind gazdasági, mind kulturális téren. Fontosnak tartottam megemlíteni a Hídőr projektet, ami a maga nemében egyedülálló kulturális intézmény, ami Párkány nevét nemzetközileg is ismertté teszi.

Az ötödik fejezetben a gazdasági kapcsolatok alakulását taglaltam az Ister-Granum Eurorégióon belül. Fontosnak tartottam bemutatni az EGTC struktúráját, megalakulásának körülményeit, valamint a megvalósult projekteket, melyek prezentálják azt a gyümölcsöző együttműködést mely az eurorégió megalakulása óta végbement.

A hatodik. fejezet a két város közös rendezésében megvalósuló kulturális rendezvényekről szól, melynek lehetősége szintén a Mária Valéria híd átadását követően

jöhetett létre. Azokat a rendezvényeket emeltem ki, amelyek kapcsolódnak az Ister-Granum Eurorégióhoz és amelyek a Duna jobb és bal partján lakó emberekhez egyformán szólnak. Megemlíthettem volna még az Esztergom város rendezésében sorra kerülő Esztergomi Nyári Játékokat, melyet nemcsak a párkányiak, de az itt nyaraló fürdővendégek is nagy előszeretettel látogatnak.

A hetedik fejezetben a térségben tevékenykedő civil szervezetek és alapítványok munkájára világítottam rá. Bemutattam egyes szervezetek és alapítványok megalakulásának körülményeit és eddigi tevékenységét a régió felvirágoztatása érdekében. Különös figyelmet szenteltem a Szlovák-Magyar Baráti Társaság tevékenységének, melynek évváró gyűlésén is résztvettem. Úgy vélem a társaság nagyon hasznos munkát végez a szlovák-magyar békés együttélés és kapcsolatok mélyítésében és rendezésében.

A nyolcadik. fejezetben kitértem a régió belüli írott sajtó és elektronikus média szerepére. Bemutattam Párkány és Esztergom helyi lapjait, melyek igyekeznek minél nagyobb szerepet vállalni a közérdekű információk és hírek eljuttatásában a régió lakosaihoz. A párkány és Vidéke lap bemutatását Tátyi Tibor tanulmánya alapján készítettem, ami „A Párkány és Vidéke“ című havilap címmel a *Kissebbségek és Kulturális Közösségek az Ister-Granum Eurorégióban* nevű kiadványban jelent meg. Megemlítettem a helyi TV-k szerepét is a régióban, melyek képi anyagaikkal naprakész információkkal szolgálnak a lakosok felé.

Munkám befejezéseként mindehhez annyit szeretnék hozzátenni, hogy remélem eljön az az idő és felnő egy olyan generáció, amely a konfliktusokat már csak a történelemtömbökből fogja ismerni, hisz a közös Európában - ahol már a határok is csak jelképesen vannak jelen - a békés egymás mellett élés alapvető követelmény. Az Európai Unió olyan hely lesz, ahol a népek és nemzetek a kölcsönös tisztelet, a megbékélés és barátság jegyében élnek együtt.

Resumé

Túto tému mojej diplomovej práce som si vybral preto, lebo som mohol zažiť a na vlastné oči vidieť, aký pokrok nastal pre južnú oblasť Slovenska po otvorení mostu Mária Valéria v Štúrove. Po otvorení mostu sa viditeľne zlepšili vzťahy medzi Štúrovom a Ostrihomom. Most odstránil geografické prekážky medzi oboma mestami. Pre ľudí, ktorí tu žijú tento most neznamena len možnosť prechodu z jednej strany Dunaja na druhú, ale predstavuje symbol. Je symbolom regionálnej jednoty a slovensko-maďarsko-európskej spolupráce. Vo svojej práci som snažil predstaviť ucelenejší obraz o slovensko-maďarských vzťahoch a vývoji súčasnej situácie v kontexte južného regiónu. Štúrovo a Ostrihom ale i celý región majú za sebou viacstoročnú spoločnú históriu, ktorá poznačuje aj súčasné vzťahy.

V prvých troch kapitolách som sa zaoberal históriou. Z historických prameňov som prezentoval vývoj Štúrova a Ostrihomu od čias praveku až po súčasnosť. Poukázal som na historickú spojitosť obcí a miest a rovnako na historické faktory, ktoré určovali prepojenie oboch miest a celého regiónu.

Štvrtá kapitola hovorí o moste Márie Valérie ako o medzníku budúceho vývoja oboch miest. Most otvoril nové obzory pre rozvoj vzťahov. Cezhraničná spolupráca sa rozšírila. Je dôležité spomenúť projekt „Strážca mosta“, ktorý predstavuje jedinečnú kultúrnu inštitúciu a pomáha zviditeľniť Štúrovo v celosvetovom meradle.

V piatej kapitole som sa venoval rozvoju hospodárskych vzťahov v rámci EGTC. Považoval som za dôležité predstaviť štruktúru EGTC, formovanie projektov a prezentovať plodnú spoluprácu v rámci dokončených projektov.

Šiesta kapitola približuje kultúrne a spoločenské podujatia, ktoré sú možné vďaka mostu. Vyzdvihol som tie podujatia v rámci EGTC ktoré oslovujú rovnako ľudí na pravej aj ľavej strane Dunaja.

V siedmej kapitole som prezentoval činnosť kultúrnych spoločenstiev a mimovládnych organizácií. Osobitnú pozornosť som venoval aktivitám Spoločnosti slovensko-maďarského priateľstva. Na jej výročnej schôdzi som sa v rámci zbierania materiálov zúčastnil. Spoločnosť slovensko-maďarského priateľstva vykonáva záslužnú činnosť v rámci otužovania slovensko-maďarských vzťahov.

V ôsmej kapitole som sa venoval postaveniu regionálnych novín a elektronických médií, aj ich vplyvu na súčasný život.

Na záver by som chcel vyjadriť moju túžbu, aby vyrástla nová generácia ktorá bude poznať konflikty už len z historických učebníc. Európska únia sa stane miestom, kde štáty a národy budú vo vzájomnej úcte a priateľstve spolunažívať.

Szakirodalom

MEZEI, István: *A magyar-szlovák határ menti kapcsolatok esélyei.* Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2008, ISBN: 978-963-7296-82-6

BARANYI, Béla: *A határmentiség dimenziói Magyarországon,* Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2007, ISBN: 978-963-7296-30-7

RUDA, Gábor: *Kisebbségek és népcsoportok Európája,* Pilisvörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2007, ISBN: 978-963-87493-5-2

VADAŠ Kft. : *Párkány nemcsak fürdőzőknek,* Párkány, Vadaš Kft, ISBN: 80-969334-7-7

HIMMLER, György: *Wertner Mór Emlékkönyv,* Párkány, Párkány és Vidéke Kulturális Társulás, 1999, ISBN: 80-968232-3-X

HIMMLER, György: *Párkányi Szemle 1996,* Párkány, Csemadok párkányi alapszervezete, 1996, ISBN: 80-967582-0-9

HIMMLER, György: *Párkányi Szemle 1993,* Párkány, Csemadok párkányi alapszervezete, 1993, ISBN: 80-900394-8-0

HODOSSY, Gyula: *A Mária Valéria híd története,* Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 1999, ISBN: 80-8062-032-6

VÉRCSE, Miklós: *A párkányi csata-Parkanská bitka,* Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 2003, ISBN: 80-8062-182-9

Dr.HAICZL, Kálmán: *Kakath, Dsigerdelen-Csekerdén,* Párkány, Párkány, Anavum Kiadó, 1997, ISBN

SZARKA, László, SIKOS, T. Tamás: *Kisebbségek és kulturális közösségek az Ister-Granum Eurorégióban,* Komárom, Selye János Egyetem Kutatóközpont, 2008, ISBN: 978-808923-45-47

SOÓS, Éva: *Hídőrizet,* Párkány és Vidéke, 2004/6

BÁNHIDY, László: *Szent István városa: Esztergom története,* Esztergom, Esztergom város önkormányzata, 2006, ISBN: 963-219-3180

CUCOR, Roland: *Garamkövesd,* Párkány és Vidéke, 2004/11

CZIGLER, Mónika: *Párkány és Vidéke Kulturális Társulás.* Civil Hírmondó, 2007/ősz

HORVÁTH, István, KELEMEN, Márta, TORMA István: *Esztergom és a dorogi járás.* Budapest, Akad Ny. 1979, ISBN: 963-05-1445-1

- BÚZA**, Péter: *Duna-hidak*. Budapest, Városháza, 1999, ISBN: 963-9170-04-6
- KOLLÁR**, Daniel: *A szlovák-osztrák-magyar Duna mente*. Bratislava, Dajama, 2000, ISBN: 80-8897-52-12
- TREXLER**, Kinga: *Határ menti együttműködések : Szlovák - magyar határ menti együttműködés Esztergom és Párkány példáján*, Győr, Kézirat 2005
- VIGH**, Károly: *A szlovákiai magyarság sorsa*. Budapest, KIV, 1992, ISBN: 963-81-82-05-9
- ÁCS**, Zoltán: *Nemzetiségek a történelmi Magyarországon*. Budapest, Kossuth Kiadó, 1986, ISBN: 963-09-2835-3
- GYIVICSÁN**, Anna: *A magyarországi szlovákok*. Budapest, Útmutató Kiadó, 1997, ISBN: 963-9001-20-1

Internetes források:

www.istergranum.hu
www.parkany.sk
www.sao.sturovo.org
www.sturovo.sk
www.hidlap.hu
www.esztergom.hu
www.sturovo.com